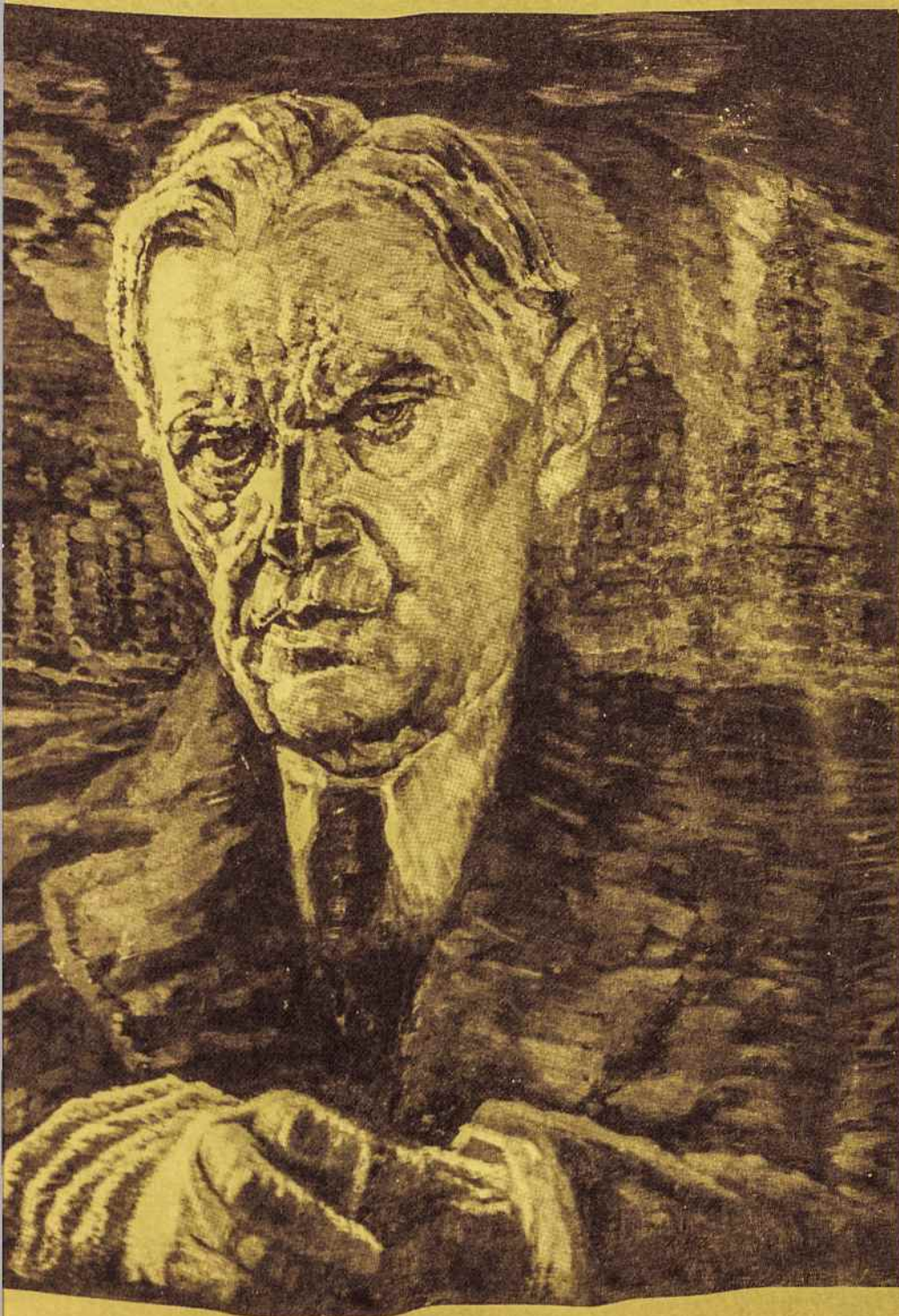


TECHNIKOS ŽODIS

125/1



1

1965

TECHNIKOS ŽODIS

THE ENGINEERING WORD

Isteigtas 1951 m.

Est. 1951.

Leidžia: Amerikos Lietuvių Inžinierių ir Architektų
S-gos Chicagos Skyriaus Technikinės Spaudos Sekcija.Published by American Lithuanian Engineers and
Architects Association, Inc. Chicago Chapter Tech-
nical Press Section.Prenumerata \$5.00 U.S. metams
Studentams \$2.00 U.S. metams

Yearly subscription — \$5.00 U.S.

PLIAS IR ALIAS ORGANAS

Redakcinė kolegija: A. Didžiulis, K. Kaunas, G. J. Lazauskas, J. Rimkevičius, D. Šatas,
J. Slabokas.Atstovai prie TŽ: PLIAS C. V-bos — prof. S. Dirmantas, ALIAS C. V-bos — P. Urbutis ir ALIAS
Chicagos sk. — K. Burba

Administracija: M. Krasauskas, A. Pargauskas ir A. Smolinskas.

Tech. redaktorius: J. Slabokas

Redakcijos adresas: Ats. red. G. J. Lazauskas, 1708 N. 22nd Ave., Melrose Park, Ill. 60160, USA

Administracijos adresas: A. Pargauskas, 5823 So. Whipple St., Chicago, Ill., 60629, USA

TECHNIKOS ŽODŽIO ATSTOVAI

ANGLIJOJE: J. Vilčinskas, 5 Holmside Rd., London
S.W. 12, England.BRAZILIJOJE: Z. Bačelis, Caixa Postal 9102, São
Paulo, Brazil, S.A.AUSTRALIJOJE: 1. B. Daukus, 273 Cooper Rd., Ya-
goona, Sydney, N.S.W. Australia.KOLUMBIJOJE: J. Kalėda, Apartado Aereo 1720,
Medellin, Colombia, S.A.2. J. Riauba, 9 Harrow St., Brighton Gdns., South
Australia.

J. A. V-BESE:

KANADOJE: 1. P. Lelis, 325 Seaton St., Toronto 2,
Ont., Canada.

1. Z. Gavelis, 897 E. Broadway, So. Boston, Mass.

2. V. Stankevičius, 4900 Grand Blvd., Montreal 29,
P.Q., Canada.2. K. Krulikas, 93—11, 114th St., Richmond Hill 18
L. I., N. Y.

3. S. Juzėnas, 15491 Ward St., Detroit 27, Mich.

4. A. Jurskis, 1313 W. Jerome St., Philadelphia 40, Pa.

TURINYS

CONTENTS

Tvirtos valstybinės gyvatės ramsčio netekus

A. JURSKIS

In memory of a Statesman A. JURSKIS

Prie prof. St. Kairio karsto A. NOVICKIS

At the Bier of prof. S. Kairys A. NOVICKIS

Lietuvos pramonė STEPONAS KAIRYS

Vladas Švipas — in Memoriam . A.N., A. JASAITIS

Architektas Vladas Švipas A. N.; A. JASAITIS

Lithuania's Industry in the Past † S. KAIRYS

Prof. inž. Jonas Šimoliūnas (1878-1965)

Obituary of Prof. Jonas Šimoliūnas

Kultūros centras rytuose

On the Project of Lithuanian Cultural

Pūvis per Sąjungos veiklą J. RIMKEVIČIUS

Center in New England

Lietuvos mokslo darbai D. Š.

Comments on ALEAA'S Goals and Activities

Terminų reikalas V. VINTARTAS

J. RIMKEVIČIUS

Lietuvos technikinėje spaudoje A. BALSAS

Scientific Contributions of Lithuanians D. Š.

Vekloje ir gyvenime

Terminology V. VINTARTAS

Pasisakymų tribūna P. LELIS

Concerning a Technical Publication in

T. Ž. pranešimai

Lithuania A. BALSAS

Technikinė apžvalga

Our Activities

Notes and Topics P. LELIS

Technical Briefs

VIRŠELYJE: Prof. Steponas Kairys. Prof. A.
Varno tapytas portretas, kuris įteiktas S. Kairiui,
minint 70 metų sukaktį, Tuebingene, kaip pir-
majam VLIKO pirmininkui.COVER: Prof. Eng. Steponas Kairys. (1947)
Oil painting by prof. A. Varnas.

TECHNIKOS ŽODIS

NR. 1 (91)

1965 M. SAUSIS - VASARIS
XIV METAI

TVIRTO VALSTYBINĖS GYVATOS RAMSČIO NETEKUS

Lietuvos Nepriklausomybės akto signatarui
Steponui Kairiui mirus
1964.XII.16.

Nenuginčijama žmonijos gyvenime tikrovė — mirtis, amžniai atskyrė nuo mūsų garbingą ir brangų Tėvynės sūnų Steponą Kairį-Tumasonį. Vėlionis buvo gimęs 1878 metais gruodžio 20 d. Užunvėžių kaime, Kurklių valsčiuje, Ukmergės apskrityje.

Tėvai — ūkininkai, Vincentas Kairys-Tumasonis ir Uršulė Puzinaitė, savo jauniausiąjį sūnų nutarė leisti į mokslus, atsieit gimnazijon. Kun. Jankausko paruoštas, jaunas Stepukas 1889 metais palydėtas į Palangos progimnaziją.

“Gamta ir jūra kvėpuojančioje Palangoje išbuvau penkeris metus. Sukultūrintas Lietuvos miestelis padėjo ir man pamaži persijungti iš kaimiško gyvenimo į miesčioniškąjį . . . Mokyklon išstojau tais pačiais metais, kai pasirodė pirmasis “Varpo” numeris”, — rašo pats S. Kairys pirmoje atsiminimų knygoje “LIETUVA BUDO” . . .

1894 metais baigė Palangos progimnaziją ir savo tėvo paragintas tęsė mokslus Šiaulių gimnazijoje, kurią baigė 1898 metais. 1897 metais Steponas Kairys už dalyvavimą katalikų mokinių maište prieš priverstinį stačiatikių pamaldų lankymą buvo pašalintas iš gimnazijos, bet Vilniaus mokslo kuratoriui sutikus, priimtas atgal. Gimnaziją baigęs, 1898 metais įstojo į Petrapilio technologijos institutą ir 1908 m. gavo diplomuoto inžinieriaus technologo laipsnį. Mokslas institute užtruko, nes už dalyvavimą studentų sąjūdyje Steponas Kairys buvo du kartus iš instituto pašalintas.

Tapęs inžinierium, savo specialybę puoselėdamas kartu su inž. Petru Vileišiu išvyko Rusijos gilumon geležinkelio tiltų projektuoti bei statyti. Ten trejetą metų padirbęs, nebesasiliko ir nebesusigundė viliojančiomis perspektyvomis ir karjera, bet grįžo į gimtąjį kraštą — į Vilnių . . .

1912-1916 metais Vilniuje vykdė miesto savivaldybės vandentiekio ir kanalizacijos projektavimo ir įrengimo darbus. Atsikuriant Lietuvai, 1919 metais jis taip pat imasi organizuoti Kauno sanitarijos ir kanalizacijos darbus ir jiems vadovauja bei rūpinasi per visą nepriklausomos Lietuvos laikotarpį . . . Kaunas tapo vienu moderniausių visame Pabaltijyje miestų vandentiekio įrengimo požiūriu, nes geriausias vanduo buvo teikiamas ne iš atviros upės ar ežero, bet iš specialių šulinių, tiesiai iš neužteršto žemio Eiguliuose — Kleboniškyje, netoli Kauno.

1923 metais inž. S. Kairys pakviestas dėstyti Vytauto Didžiojo Universitete kanalizacijos ir vandens įrengimų katedroje, kuriai jis vadovavo. 1939 m. pakeltas į ordinarinius profesorius, o 1940 m. už sanitarinių įrengimų planavimą ir įruošimą, jam suteiktas garbės daktaro laipsnis. Universitete jis paruošė savo srities inžinierių kadrus, kurie buvo taip reikalingi visai eilei Lietuvos miestų, kur sanitarinė būklė laukė skubaus sutvarkymo.

Prof. S. Kairys, pagal jo klausytojų universitete ir jo bendradarbių pasisakymus bei prisiminimus, buvo ypatingai geras ir nuoseklus

dėstytojas. Brėžiniai būdavę lentoje taip gražiai pertiekti, jog gaila būdavę juos nuo lentos nutrinti . . . Kiekvienas, kurie turėjome progos su juo susitikti, jautėme jo ramų, skaidrios sąžinės ir gilaus patriotizmo būdą. Jo inžinieriai-bendradarbiai ir paprasti darbininkai, nepaisant besikeičiančių politinių nuotaikų bei okupacijų, laikė jį savo vadovu ir artimu žmogumi, suprantančiu darbo aplinką, — jame matė ne tik viršininkų, bet ir draugą . . .

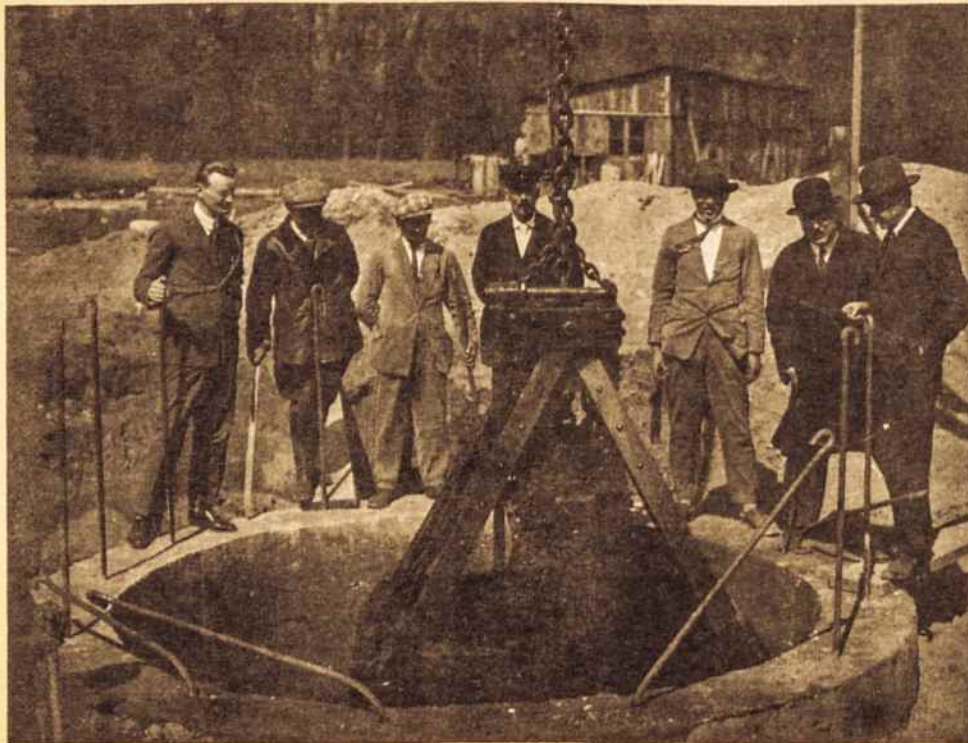
Steponas Kairys buvo plačios erudicijos žmogus, sugebėjęs įsisavinti ir plačius profesinius uždavinius, ir gilius visuomeninius bei valstybinius ir politinius klausimus. Jis buvo vienas iš pirmaujančių Lietuvos socialdemokratų partijos vadų. Partijoje pradėjo dirbti 1900 m. Vilniuje, dar būdamas studentu, ir daugiausia rūpindamasis propaganda žodžiu ir raštu. Nuo 1901 metų bendradarbiavo partijos organe — Darbininko Balse. 1903-1907 metų daugumas partijos centro komiteto atsišaukimų buvo jo redaguoti. Tame laikotarpyje Steponas Kairys parašė visą eilę propagandinių bei partinio socialistinio sąjūdžio knygelių, o taip pat bendradarbiavo ECHO, NAUJOJOJE GADYNĖJE, SKARDE, VILNIAUS ŽINIOSE . . . Pasirašydavo slapyvardžiais: D., d.D., Dagilis, Dėdė, Kugis-Mugis, Raulas Kemeklis ir kitaip.

1905 metais aktyviai dalyvavo Didžiajam Vilniaus Seime, ir pirmosios seimo dienos posėdyje pirmininkavo. Seimas pritarė jo pasiū-

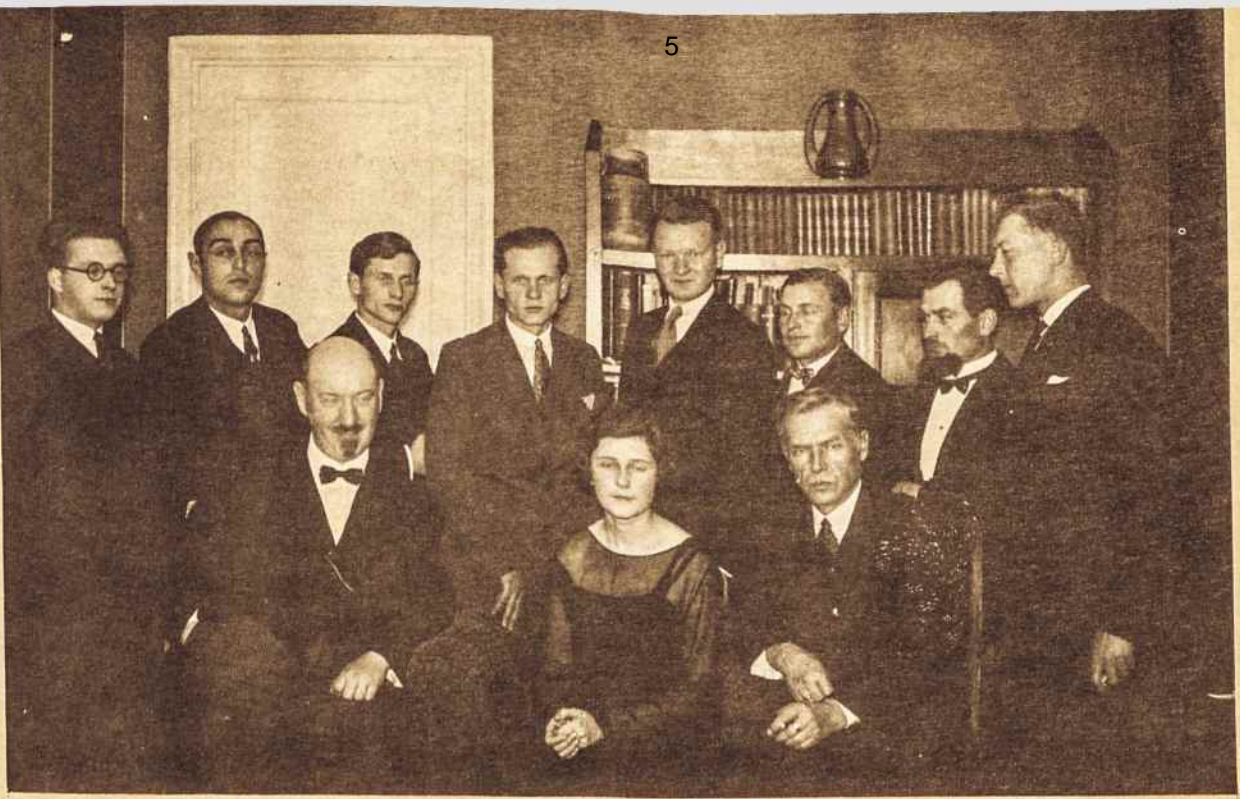
lytai rezoliucijai, kviečiančiai į kovą su caro valdžia ir reikalaujančiai Lietuvai autonomijos. Antrajai Valstybės Dūmai susirinkus, partijos centro pavestas, dirbo Dūmos LSDP frakcijos sekretorium.

Pirmojo pasaulinio karo metu, pasilikęs Lietuvoje S. Kairys redagavo Darbo Balsą, kurio tiražas siekė per 5000 egz.

Lietuvai kylant politinėje arenoje, Stepono Kairio vaidmuo buvo vienas iš aktingiausių tarp nedaugelio Lietuvos politikų. Jau 1916 metais jis kartu su P. Klimu, A. Smetona, kun. Stankevičium ir J. Šauliu sudarė politinį branduolį Lietuvos nepriklausomybei siekti bei įgyvendinti. 1916 metais birželio-liepos mėnesį A. Smetona su J. Šauliu dalyvavo Lozanos pasitarime, kur buvo nutarta siekti politinės nepriklausomybės Lietuvai. Okupantai-vokiečiai jau prievartavo Vilniaus lietuvių konferenciją 1917 m. rugpiūčio mėn., kad Lietuvą surištų ūkiniais santykiais su Vokietija. Konferencijos išrinktojo Lietuvos Taryba buvo verčiama tai pripažinti, tačiau tokiam vokiečių spaudimui atkakliai pasipriešino tarybos nariai: Steponas Kairys, Mykolas Biržiška, J. Vileišis ir St. Narutavičius. Tarybos dauguma irgi prisidėjo, ir tuomet visi vienbalsiai paskelbė Lietuvos nepriklausomybės aktą, kurio vėlionis Steponas Kairys buvo vienas iš svarbiausių jo įkūnytojų ir signatarų, drauge su devyniolika kitų.



Prie vandentiekio centralinio šulinio — rinkiko, Eiguliuose, 1928 m. gegužės 8 d. Iš deš. į k.: inž. St. Kairys, darbų vadovas, Kauno burmistras J. Vileišis, inž. J. Andriūnas, toliau technikai ir paskutinysis eilėje skyriaus sek. Jonas Puzinas.



St. Kairio bute, 1929 m. lapkr. 4 d., inž. St. Vabalevičiaus išleistuvės į Pragę. Iš deš. į k.: inž. S. Kairys, jo žmona Ona Leonaitė - Kairienė, inž. L. Ožinskis. Ša-

lia S. Kairio stovi inž. Vabalevičius ir Kauno Miesto Savivaldybės Vandentiekio ir Kanalizacijos sk. tarnautojai.

O šiandien . . . jau minime ir pagerbiame užbaigtus žygius, nes amžinai jis mus paliko . . . Jis mus paliko fiziniai, bet jo veiklos darbai per amžius bylos Lietuvos istorijoje ir jo paties raštuose . . . Jis pasimirė, kaip paskutinis Lietuvos nepriklausomybės akto signataras laisvajame pasaulyje . . . Beliko tik du pavergtoje Lietuvoje — tai Aleksandras Stulginskis ir Petras Klimas, taigi iš 20-ties, tik 2! . . .

Nepriklausomai Lietuvai atsistačius, 1920 metais Steponas Kairys išrinktas į Steigiamąjį Seimą, kur buvo politinės komisijos narys. Vėliau iš eilės buvo visų trijų Seimų nariu.

Po 1926 metų gruodžio 17 d. perversmo nutolsta nuo politinio krašto gyvenimo ir pasišvenčia savo inžinerinei profesijai ir akademiniam darbui Vytauto Didžiojo Universitete. 1941-1943 metais velionis buvo Universiteto statybos fakulteto dekanu. 1943 metais vokiečių okupacinės valdžios įsakymu, jis, kartu su kitais Vytauto Didžiojo Universiteto senato nariais buvo kaltintas už pasipriešinimą imti studentus į "Darbo tarnybą".

Vokiečių okupacijos metu Steponui Kairiui teko vadovauti atsakingam ir labai pavojingam pogrindžio darbui. Įvairioms politinėms lietuvių pogrindžio organizacijoms ir grupėms 1943 metų lapkričio 25 dieną apsijungus Vyriausijoje Lietuvos Išlaisvinimo Komitete Kaune,

Steponas Kairys buvo išrinktas pirmuoju to Komiteto (VLIKO) pirmininku. Komitetas veikė slapta, ruošė atsišaukimus į lietuvių tautą, priešinosi vokiečių valdžios organams, kad nebūtų imamas mūsų jaunimas į kariuomenę, priverstiniam darbams ir į kitas vokiečių karinės mašinos funkcijas. Vokiečiai pamažu susekė slaptą VLIKO darbą, ir 1944 m. balandžio 30 dieną suėmė tris VLIKO narius (Juozą Katilių, Balį Gaidžiūną ir Adolfą Damušį), bet Steponui Kairiui pavyko išsislapstyti.

S. Kairys, norėdamas VLIKO veiklą perkelti į užsienį, iš Liepojos žvejų laivu bandė pasitraukti į Švediją, bet netoli Gotlando salos vokiečių buvo pagautas, suimtas, pasodintas į kalėjimą Liepojoje, bet tenyškčių vokiečių nebuvo atpažintas, nes jis vyko pasu vieno mirusio vienmečio ūkininko Juozo Kaminsko nuo Bubių (pasą parūpino p. Liutikienė, Bubių dv. savininkė, dabar N. Zelandijoje). Todėl vėlyvesnėje politinėje veikloje, tiek Vokietijoje, tiek paskum ir Jungtinėse Amerikos Valstybėse reiškesi Juozo Kaminsko vardu. Vokiečiams traukiantis iš Latvijos, iš kalėjimo paleistas, kaip darbui netinkąs senas ūkininkas, ir su kitais pabėgėliais laivu pasiekė Vokietiją. 1945 metais Vokietijoje perdavė VLIKO pirmininko pareigas kun. Mykolui Krupavičiui. Vokietijoje kurį laiką buvo VLIKO Vykdomosios Tarybos narys ir šiaip gyvai reiškesi VLIKO darbuose.

1946 metais sukvietė Lietuvos Ūkio Atstatymo konferenciją Augsburgėje. Į konferenciją suvažiavo per šimtą visų sričių specialistų bei inžinierių. Visi dalyviai su dideliu atsidėjimu svarstė būsimos Lietuvos atstatymo problemas. Prof. S. Kairio pasiūlymu, sudaryta dešimt studijų komisijų . . . Visi įsitraukė į kūrybinį studijų ir planavimo darbą. Visa iniciatyva ir vadovavimas ėjo iš prof. S. Kairio sumanymų ir techniško atsidavimo darbui, kaip dideliame lietuviybės akstinui.

1951 m. spalio 17 d. prof. S. Kairys atvyko į Jungtines Amerikos Valstybes ir čia išrinktas Vykdomosios Tarybos pirmininku. Bet, ištiktas priepuolio, turėjo pamažu iš aktyvaus politinio darbo pasitraukti ir daugiau atsidėjo žurnalo "Darbas" redagavimui ir rašymui savo atsiminimų, kurių pirmas tomas "LIETUVA BUDO" išėjo iš spaudos 1957 metais.

1958 m. birželio 11 dieną Kaune mirė iš Sibiro grįžusi jo žmona Ona Leonaitė-Kairienė.

Ta žinia giliai sukrėtė S. Kairį. Jis nenusustojo dirbęs ir ruošė medžiagą savo atsiminimų antrašam tomui. 1960 m. gruodžio mėnesį sunkiai susirgo ir dėl ligos turėjo būti amputuota kairioji koja. Nuo to laiko apsigyveno senelių namuose Smithtowne, Long Islande, kur atsigaavęs, tęsė antrąjį atsiminimų tomą "TAU, LIETUVA", apimančią laikotarpį nuo 1905 iki 1919 metų. 1964 m. tas tomas išėjo iš spaudos. Buvo pradėjęs rašyti ir apie vėlyvesnius nepriklausomos Lietuvos laikus, bet po trumpos ligos, 1964 m. gruodžio 16 d. užmerkė akis amžinai, sulaukęs 86-ius metus be keturių dienų . . . Gruodžio 19-tąją laikinai palaidotas New Yorke. Testamentu pareiškė norą, kad jo pelenai, Lietuvai tapus laisvai, būtų pergabenti į Tėvynę ir palaidoti Petrašiūnuose šalia žmonos palaikų.

Alfonsas Jurskis,
Philadelphia, Pennsylvania

PRIE PROFESORIAUS STEPONO KAIRIO KARSTO

Gruodžio 18, 1964 m. Šaltas, nejaukus vakaras. New Yorko lietuviai renkasi Manhattano miesto centre ne kasdieniniam susirinkimui ir ne įprastinėje salėje. Jie eina į Universal Funeral Chapel atsisveikinti su prof. Steponu Kairiu . . .

Dalyvių pripildytoje koplyčioje, tarp gėlių, pusiau atidarame karste ilsisi amžiaus ir ligos išvargintas velionis. Karstas uždengtas tautine vėliava. Velionis — juk ne eilinis žmogus: jis vienas Nepriklausomybės Akto signatarų. Prie karsto — skautų garbės sargyba (velionis buvo Skautų Paspirties Draugijos steigėjas).

Atsisveikinimo aktas prasideda vargonų gedulinga muzika, viešpataujant salėje giliai tylai. Muzikai nutilus, pirmas prabyla K. Bielinis Socialdemokratų vardu, gyvu, taikliu žodžiu nukeldamas susirinkusius į tas aplinkybes, kuriose velionis augo, mokėsi, dirbo ir kovojo.

Tolimesnį vadovavimą ceremonijos jis perduoda VLIKo ir Laisvės Komiteto pirmininkui V. Sidzikauskui. Velionis buvo pirmininkas VLIKo pirmininkas pagrindėje, Lietuvoje. Gi, V. Sidzikauskas šiandien tęsia VLIKo darbą išeivijoje. Tad ne kam kitam, tik jam tenka liūdnos atsisveikinimo akto pareigos. Seka Lietu-

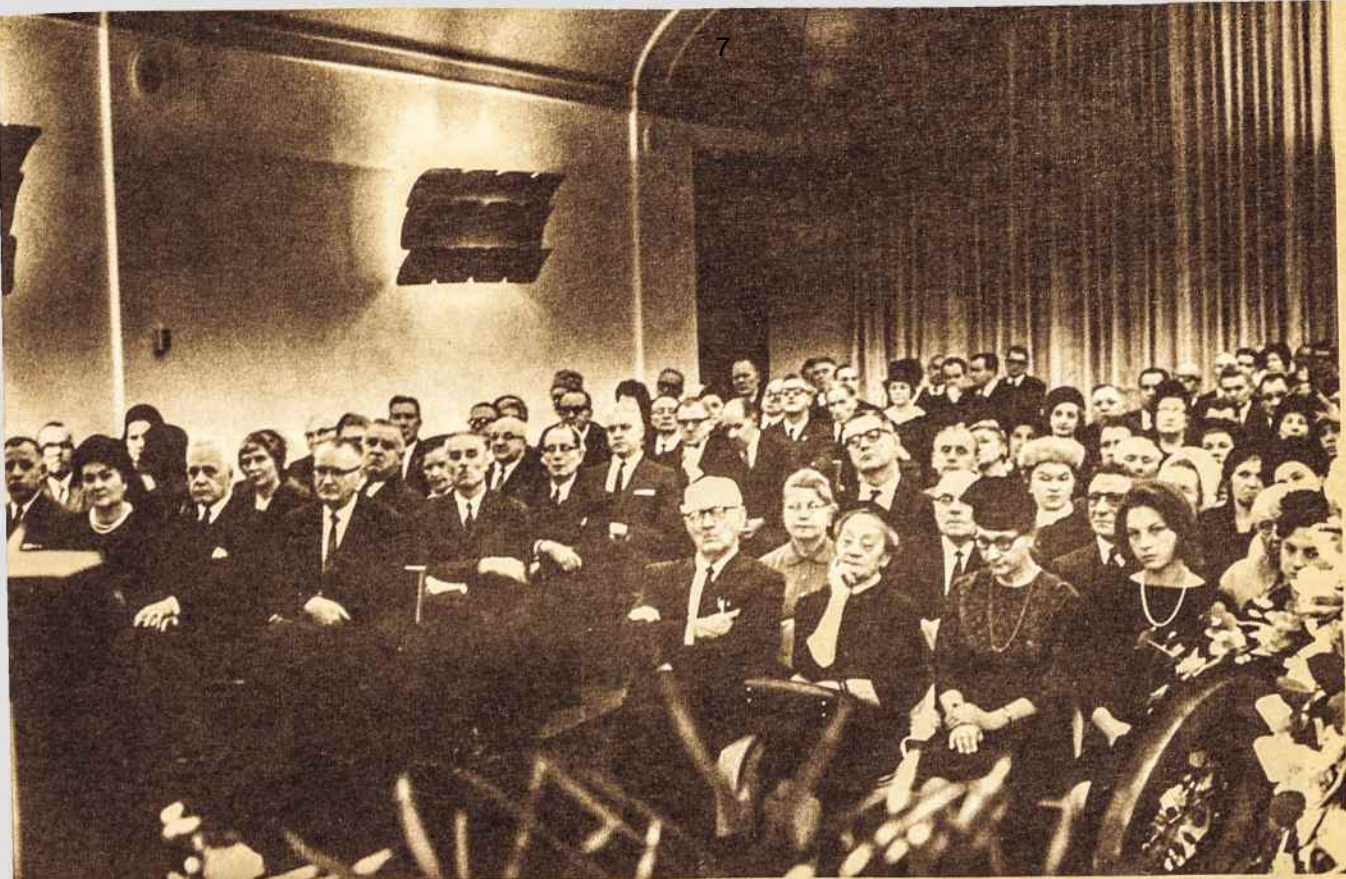
vos Atstovo Washingtonė J. Kajecko žodis. Jis padeda Lietuvos žemelės simbolinę saujelę.

ALto ir "Naujienų" vardu kalba dr. P. Gri-gaitis, atvykęs iš Chicagos, pabrėždamas savo santykius su velioniu gyvenimo eklyje, ir savo veiklą JAV, kuri sutampa, bendrai imant, su velionies darbais.

Lietuvių Inžinierių ir Architektų S-gos vardu atsisveikina inž. A. Novickis, kuris savo ir žmonos vardu padeda į karstą žibuoklių puokštę, jaunystės bendradarbiavimo laikus prisimenant.

Lietuvių Moterų Atstovybės ir New Yorko Klubu vardu kalba V. Zaunienė-Leskaitienė SLA vardu - E. Mikužiūtė, "Keleivio" redakcijos kolektyvo — J. Sonda iš Bostono.

Giminių vardu prof. J. Puzinas atsisveikina ir reiškia padėką visiems, kurie velionį ligoninėje globojo ir šiandien atėjo su juo atsisveikinti. Prof. J. Puzinas nebandė, išvardyti visų, kurie velioniui padėjo nelengvą tremties naš-tą nešti, ypač paskutiniaisiais keliais metais. Tačiau čia dera paminėti nors kelis: Petniūnų šeimą, Pranę Lapienę, kurios kaimynystėje, Smithtown; velionis paskutiniais metais gyveno, dr. V. Paprocką, kuris jį gydė, Lietuvių In-



Visuomenė atsisveikina su prof. St. Kairiu.

(Foto V. Maželio)

žinierių ir Architektų New Yorko skyrių ir, žinoma, bičiulius socialdemokratus, su K. Bielinu priešakyje.

Kalbėtojų būtų buvę daugiau, tačiau organizatoriai nenorėjo užtęsti to liūdno akto, nors nuotaika susidarė palanki — kalbos buvo neilgos ir tinkamo lygio. Prie viso to prisidėjo subtilūs vargonų muzikos garsai, užpildydami pertraukėles tarp kalbėtojų.

Gruodžio 19 d., vykdydami velionies valią, artimieji, bendraminčiai ir draugai palydėjo velionies palaikus į krematorijų. Kaip senovės lietuvių kunigaikščiai buvo sudeginami laužo ugnyje, taip dabar Naujosios Atgimusios Lietuvos dvasios Didžiūno palaikai tapo sudeginti krematoriumo ugnyje.

Paskutinį žodį bendraminčių vardu pasakė J. Pakalka.

Pro stiklinę užuolaidą praeidami, palydovai matė karštą, paskendusį gėlėse, paruoštą paskutinei kelionei į paslaptinę amžinybę . . .

Iš gyvųjų tarpo atsiskyrė profesorius, inžinierius-specialistas, publicistas, rašytojas, politikas, didis lietuvis-patriotas, tauri asmenybė, kuris visą savo gyvenimą sielojosi mažo skriaudžiamo žmogaus buitimi, kovodamas už socialinį teisingumą.

LENKIAME GALVAS!

INŽ. A. NOVICKIO ATISISVEIKINIMO ŽODIS, LIET. INŽ. IR ARCH. S-GOS VARDU

Mielieji šio liūdno įvykio dalyviai,

Mes esame istorinio vyksmo liudininkai: iš gyvųjų tarpo greitu tempu išeina amžinybėn kovotojai, kurie atkūrė Nepriklausomą Lietuvą. Jų tarpe — velionis profesorius inžinierius Kairys, kuris, kaip vienas iš Nepriklausomybės Akto signatarų, tą aktą ne tik pasirašė, bet jo tekstą savo ranka taisė ir davė kryptį atsikuriančios Lietuvos konstitucinei struktūrai.

Jis buvo veiksmo žmogus — darbų organizatorius.

Atsidūręs tremtyje, jis niekad nesėdėjo be darbo: jis planavo, kaip derėtų Lietuvą atstatyti. Tuo tikslu 1948 m. suredagavo rinktinį leidinį "Lietuvos Ūkio Atstatymas", išspausdintą Vokietijoje, tremtyje, tais pačiais metais. Jis rašė atsiminimus.

Jo statybos darbų padariniais ir šiandien naudojasi Vilniaus, Kauno, Šiaulių ir kitų Lietuvos miestų gyventojai, — ir dar ilgai naudosis: t.y. vandentiekis ir kanalizacija.

Velionį prof. Kairį mes, inžinieriai, laikome Lietuvos sanitarinės technikos tėvu-kūrėju. Vilniuje — inž. Kairys statė kanalizaciją. Kau-



Kalba K. Bielinis

(Foto V. Maželio, N. Y.)

nui jis parūpino gero vandens ir pastatydino sudėtingą kanalizacijos tinklą, perkeldamas nuskrudusią laikiną sostinę į europėjinio miesto statusą.

Profesoriaudamas Vytauto Didžiojo Universitete, jis paruošė kvalifikuotus inžinierius specialistus, kurie, jo vadovaujami, sekė Kauno pavyzdį: Šiauliai, Panevėžys, Ukmergė, Alytus ir kiti miestai vijosi Kauną.

Kaip šios srities specialistas, jis buvo aukščiausios rūšies. Netgi rusai, kurie, okupavę Lietuvą, galvojo turėsią mus mokyti visose srityse, tačiau atvykę į Lietuvą ir susipažinę su prof. Kairio darbais, pripažino, kad "kai jūs turite tokį specialistą, kaip prof. Kairys, mums nėra kas čia daryti" (Inž. Bogoliubovo žodžiai).

Savo dalyką Universitete jis dėstė taip vaizdžiai ir lontoje braižė iš rankos taip tiksliai, jog atrodė kaip spausdinta. Savo dėstomą dalyką jis išleido, kaip 500 psl. kapitalinį veikalą, pavadintą "Miestų Kanalizacija".

Iš viso, jis puikiai valdė plunksną, kaip rodo jo du atsiminimų tomai: "Lietuva Budo" ir "Tau, Lietuva".

Jis buvo preciziškas visose darbo srityse, ir iš bendradarbių to paties reikalavo. Reikėjo matyti jo vykdomus kanalizacijos darbus Kaune: jis išmokė eilinius lietuvius darbininkus — padarė juos meistras, kurie iš plytų mūrijo tokius sudėtingus skliautus, kurie prilygsta Šv. Onos bažnyčios šedevrams. Deja, prof. Kairio šedevrai yra požemiuose. Nedaug kas juos pastebėjo, kol dar būdavo neužkasti po žeme. Velionis nesitenkino projektavimo darbu kabinate: jis kiekvieną savo projektą sekė, prižiūrėjo vietoje.

Prof. Kairys, kaip tauri asmenybė, naudojosi dideliu autoritetu visuose lietuvių sluoksniuose. Užtenka tik prisiminti jo 80 metų amžiaus sukakties minėjimą Baltijos Laisvės Namuose. Daug išpūdingų sveikinimų jis tada susilaukė. Ir tai buvo ne panegirika . . .

Lietuvių Inžinierių ir Architektų Sąjuga neteko savo garbės nario, didelio statytojo, tiek politikos srityje, tiek technikos darbuose.

Mes atsisveikiname su dvasios didžiūnu. Jis mirė, tačiau jo darbai niekad neišnyks, kol lietuviai gyvens . . .

ARCHITEKTAS VLADAS ŠVIPAS

1900.XI.10. - 1965.I.5

1965 m. sausio 5 d., vos kelias dienas pasirgęs New Yorke mirė architektas Vladas Švipas, neeilinis Inžinieriaus Kelio ir Technikos Žodžio bendradarbis, publicistas, visuomenininkas, įžymus architektas, plačiąja prasme, Lietuvos statybos gražintojas ir ugdytojas.

Atsisveikinimas įvyko sausio 8 d., dalyvaujant gausiam būriui visuomenininkų, draugų ir kolegų inžinierių, architektų, atvykusių net iš

Philadelphijos, Chicagos, Trentono ir kt. Velionies šeimai sutikus, laidotuves organizavo Amerikos Lietuvių Inžinierių ir Architektų Sąjungos New Yorke skyriaus valdyba.

Ižanginę atsisveikinimo kalbą koplyčioje, perpildytoje vainikais, ALIAS vardu pasakė skyriaus valdybos pirm. inž. A. Jasaitis, apibūdindamas velionies asmenį ir jo darbus Nepriklausomoje Lietuvoje, išėvijoje — Vokietijoje

je ir JAV. Kalbėjo gen. Konsulas V. Stašinskas, Lietuvos Valstiečių Liaudininkų ir sandariečių vardu — H. Blazas, Lietuvių Bendruomenės vardu — J. Šlepetys, artimųjų draugų vardu — inž. V. Birutis. Visi apgailestavo, kad iš gyvųjų tarpo pasitraukė įžymusis specialistas ir nuširdžiai užjautė velionies žmoną Bronę, dukras — Ramintą ir Daivą bei kitus artimuosius. Šeimos vardu padėką susirinkusiems pareiškė agr. Sadūnas, iš Chicagos.

Sausio 9 d., po bažnytinių apeigų, arch. V. Švipas palaidotas St. Charles kapinėse, Long Island, N.Y. A.N.

ATSISVEIKINANT SU KOLEGA VLADU ŠVIPU

Velionis iš jaunų dienų buvo linkęs į meną. 1920 metais baigęs Panevėžio gimnaziją savo vėlesnėms studijoms pasirinko dvi tarpusavyje taip giminingas šakas: architektūrą ir meną. Išvykęs studijoms į Vokietiją, jis lankė Drezdeno ir Weimare Bauhaus meno akademijas.

1928 metais baigęs Oldenburgo technikos akademiją dipl. inžinieriaus-architekto laipsniu, grįžo į jauną besikuriančią Lietuvą. Jis buvo pakviestas dirbti į Žemės Ūkio Rūmų statybos skyrių.

Rusų — vokiečių kariu prasidėjus, kolega Švipas buvo pakviestas į susikūrusią laikiną vyriausybę komunalinio ūkio viceministeriu. Vokiečiams Nepriklausomos Lietuvos atkūrimo troškimus sugriovus, Švipas grįžo dirbti į Statybos Valdybą. Eidamas direktoriaus pareigas, jis rado laiko savo žiniomis dalintis su akademiniu jaunimu, belektoriaudamas Vytauto Didžiojo Universitete architektūros fakultete.

Jis savo studijų metu pagrindine specialybe pasirinko architektūrą. Grįžęs į Lietuvą, visas savo jėgas ir gabumus skyrė lietuviško kaimo atstatymui ir modernizavimui. Būdamas Žemės Ūkio Rūmų statybos skyriaus vedėju, nagrinėjo sodžiaus problemas ir kūrė naujo ir modernaus lietuviškojo kaimo sodybos stilių. Jo nuopelnai šioje srityje buvo atžymėti 1937 metų Paryžiaus Pasaulinėje parodoje, kai jo vedamas skyrius už išstatytus projektus buvo apdovanotas aukso medaliu. Ir tik antroji sovietų okupacija sutrukdė jo troškimų bei siekimų, į kuriuos jis buvo įdėjęs visą savo kūrybinę sielą, išsipildymą.

Kolega Švipas savo patirtimi dalinosi su bendraja visuomene, parašydamas daugybę sraipsnių Nepriklausomos Lietuvos metais, išleidamas visą eilę brošiūrų bei knygų gyvenamojo



Arch. Vladas Švipas

namo projektavimo klausimais. Gi bendromis architektūros temomis jis daug rašė įvairiuose laikraščiuose bei žurnaluose.

Antrajai sovietų okupacijai beartėjant, kolega Švipas su tūkstančiais kitų pasitraukė į Vakarų. Karui pasibaigus, jis buvo Dillingeno stovyklos, Vokietijoje, organizatorius ir administratorius.

Savo siekimų jis neatsisakė ir išėivijoje. Dar 1946 metais Vokietijoje Lietuvių Inžinierių ir Architektų Sąjungos pravestame jo paruošti kaimo ir miesto gyvenamojo namo projektai buvo premijuoti II ir III vieta.

Į organizuotą inžinierių gyvenimą išėivijoje kolega Švipas įsijungė nuo pat pirmos pokarinės dienos: 1945-48 m. buvo Dillingeno Lietuvių Inžinierių ir Architektų Draugijos pirmininku.

1949 metais atvyko į JAV. Dirbo prie eilės mokyklų, ligoninių, aerodromo ir kitų pastatų projektavimo. Jis tuoj pat įsijungė į ALIAS veiklą ir buvo vienas iš veikliausių sąjungos narių, eidamas įvairias pareigas tiek New Yorko skyriuje, tiek Centro Valdyboje. Jis uoliai bendradarbiavo Technikos Žodyje, gvildindamas visą eilę svarbių architektūros klausimų.

Be to, jis aktyviai dalyvavo ir visuomeninėje veikloje: buvo ALTo New Yorko skyriaus nariu, Lietuvos Valstiečių Liaudininkų Sąjungos New Yorko kuopos vicepirmininku, Varpininkų Leidinių Fondo valdybos nariu, Amerikos Lie-

tuvių Tautinės Sandaros New Yorko kuopos pirmininku.

Negailėstinga mirtis išplėšė brangų Vladą iš mūsų gretų. Tegul jo nustatytos gairės veda mus likusius į naujos ir nepriklausomos Lietuvos atstatymą.

Ilsėkis ramybėje, mielas Kolega!

Algirdas Jasaitis

VLADO ŠVIPO VEIKLA LIETUVOJE

Sunku susigyventi su mintimi, jog arch. Vlado Švipo gyvųjų tarpe nebėra . . . Velionis buvo ne šiaip eilinis žmogus. Jis buvo aukštos moralės, gilių principų žmogus, visą savo gyvenimą dirbęs, kad Lietuva ir lietuvių reikalai būtų atitinkamoje aukštumoje.

Vladas Švipas, baigęs architektūros mokslus Vokietijoje, 1928 metais grįžo į Lietuvą, kur dideliu tempu ir plačiu mastu vyko krašto atstatymas, o statybos srities specialistų buvo didelis trūkumas. Švipas įsijungė į Žemės Ūkio Rūmų statybos skyrių, vėliau tapo to skyriaus vedėju, ten išdirbdamas iki bolševikų okupacijos. Čia darbo dirva buvo labai plati ir gyva. Velionis rūpinosi kaimo statytojais: besiskirstančiais į vieniemeius ūkininkus, žemę gavusiais naujakuariais ir atsikuriančiais po karo senais ūkininkais.

Valdydamas ne vien tik architekto pieštuką bei liniuotę, bet ir turėdamas gabumą plunksną valdyti, — jis projektavo, rašė, redagavo. Žemės Ūkio Rūmai, kaip nė viena kita kuri organizacija, išleido labai daug pavyzdinių projektų, brošiūrų, instrukcijų, patarimų, kaip žemės ūkio statybą tinkamiau vykdyti (Ūkininko Patarėjo ir kiti leidiniai). Dauguma tų leidinių — tai velionies V. Švipo sielos sugebėjimų ir darbo vaisius.

Be tiesioginių pareigų Žemės Ūkio Rūmuose, velionis plačiai reikėsi bendroje Lietuvos Statybos akcijoje. Paminėtini velionies statybiniai darbai: paminklas Nepriklausomybės kovų partizanams Pušalote, gyvenamųjų namų projektai Kaune, Veliuonos bažnyčios restauracijos projektas (kartu su arch. Šalkauskiu), prezidentūros remonto projektai, tipiškai žemės ūkio sodybų ir pastatų projektai, eksponatai Paryžiaus parodoje, knyga — „Miestų gyvenamieji namai“, brošiūros — Trobesių dažymas“ ir „Sodybos planavimas“ ir kt.

Arch. V. Švipas, kartu su prof. Ignu Končium, buvo uolus dalyvis — iniciatorius, pradedant kurti Oro Muziejų. Mat, besiskirstą į vieniemeius kaimai ir naujoviškos statybos priemonės, medžiagos bei formos griovė senosios Lietuvos statybos palikimus. Reikėjo rūpintis, kaip juos konservuoti ateičiai. Tuo tikslu velionis vyko į Švediją pastudijuoti Oro Muziejų organizavimo metodų. Pradžia buvo padaryta.

Didelį studijinį darbą velionis atliko, 1938 metais redaguodamas, kartu su dr. V. Juodeika, Mūrinės Statybos planą. Tai buvo atsakingos studijų komisijos aptarimų ir išvadų rezultatai. Tuo naujoji Lietuva turėjo vadovautis, kad statyba būtų ekonomiška, graži ir visiems sluoksniams pakeliama.

Kitas didelis velionies darbas — tai aktyvus dalyvavimas Koordinacinės Krašto Statybos institucijos steigime, būtent — Krašto Statybos Komiteto įstatymo projekto paruošimas, to komiteto organizavimas ir jame dalyvavimas. Švipas buvo to komiteto sekretorium. Tai panaši institucija, kaip kad JAV — Federal Housing ir Planing Agency.

Velionis paruošė Kaimo Statybos Įstatymo projektą ir jam vykdyti taisykles, 1940 metais. Tai vis platūs velionies užsimojimai ir noras Lietuvą matyti gražią, tvarkingą, kad joje visiems būtų gera ir gražu gyventi, nevien turtingiems . . .

Jis nevengia darbo, kad ir labai atsakingo: jis Laikinosios Vyriausybės Komunalio Ūkio vice-ministeris, vokiečių okupacijos metu — statybos direktorius ir V.D. Universiteto Technikos Fakulteto architektūros lektorius.

Man teko su velioniu ilgesnį laiką bendradarbiauti: Statybos Inspekcijoje su Žemės Ūkio Rūmų Statybos skyriumi, Krašto Statybos Komitete, Statybos Valdyboje (vokiečių okupacijos metu), kai planavome karo sugriautus miestus atstatyti. Gi čia, Amerikoje, Lietuvių Inžinierių ir Architektų Sąjungos Centro Valdyboje, liaudininkų ir sandariečių organizacijose ir šiaip asmeniškai.

Visur velionis buvo aktyvus, pareigingas, darbštus, punktualus, santūrus. Jis mokėjo pažinti žmones. Jo toks jau būdas: jis šiaurės Lietuvos pavyzdingo ūkininko sūnus, Palėvenių km., Pušaloto vls., Panevėžio aps. Jis — gamtos ir grožio mėgėjas — gimė ir išaugo gražioje Lėvens pakrantės sodyboje.

Toks buvo velionis Vladas Švipas. Jis pasitraukė iš mūsų tarpo neužbaigęs dar daug užsimotų darbų . . .

Antanas Novickis

LIETUVOS PRAMONĖ

PROF. STEPONAS KAIRYS

(Iš Stepono Kairio atsiminimų knygos „Lietuva budo“, 1957 m.)

Pramonė istorinėje praeityje

Kas buvo Lietuvos pramonė devynioliktojo šimtmečio pabaigoje? Anų metų Lietuvos konturiniam vaizdai atkurti norėčiau patiekti kiek žinių ir apie jos pramonės buklę, neatsispirdamas pagundai kaitą paminėti ir iš jos senesnės praeities.

Lietuvos moderniosios pramonės istorija nėra sena. Fabrikinė pramonė, pradėjusi masinę prekių gamybą ir reiškusi kapitalistinio ūkio pradžią ir pas mus, atsirado Europos vakaruose ašonioliktojo šimtmečio antroje pusėje. Lietuvon ji atėjo, pavėluodama beveik visą šimtą metų, ir pradėjo pas mus sparčiau vakarų pavyzdžiu kurtis tik baudžiavą panaikinus. Bet modernioji pramonė Lietuvoje, kaip ir vakaruose, turėjo savo pirmtakus. Tais pirmtakais ir pas mus buvo amatai ir juos daug vėliau papildžiusi manufaktūra. Nesiekdamas amatų toliausios Lietuvos praeities, čia tenorėčiau pasidalinti su skaitytoju trumpomis žiniomis, kurias tiekia Teodoras Korzonas apie amatų-manufaktūrų buklę ir jų vystymosi eigą Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje prieš pirmąjį Lietuvos-Lenkijos padalinimą. Tos žinios imtos iš T. Korzono šešių tomių veikalų „Wewnętszne Dzieje Polski za Stanisława Augusta“. Ten pat randama ir kiek ankstyvesnių žinių.

Iš tų ankstyvesniųjų žinių lengva matyti, kad anais laikais betkurių daiktų masine gamyba rūpinosi pas mus arba valstybė, arba paskiri magnatai, reiškę ypatingą ūkišką iniciatyvą. Priešingai Europos vakarams Lietuvos pirklys nesugebėjo parodyti kiek daugiau pastebimo susidomėjimo gamybai organizuoti. Finansinis kapitalas, buvęs ir pas mus žydų-bankininkų rankose, maloniau vertėsi pinigų skolinimu bajorams ir pačiam karaliui, nevengdamas lupikavimo. Tiek daug Vakaruose suvaidinę amatininkai, kad ir pas mus gausūs, bet pabirę ir finansiškai nepajėgūs, niekuomet nedarė žymesnės įtakos valstybės ir miestų gyvenimui ir nepajėgė savarankiškai pasireikšti krašto ūkyje.

Iš Lietuvos D. Kunigaikštystės magnatų daugiausia ūkiškos iniciatyvos rodė Radvilai. Valdė L. D. Kunigaikštystės iš-tisas provincijas, didesnes, kaip ne viena anų laikų V. Europos valstybių, Radvilai iš seno kūrė savo rezidencijų pašonėje — Nesvyžiuje, Slucke, Kėdainiuose, Biržuose — įmones, kurios anais laikais garsėjo ne tik savoje valstybėje. Jau XVI amžiaus pabaigoje Nesvyžiuje Mikalojaus Radvilo-Našlaitėlio laikais buvo liejami ir Europoje žinomi azūriniai varpai, o reikalui atsiradus — ir armotos. Ten pat kiek vėlesniais laikais buvo įrengtos ir daug metų dirbo kilmų ir gobelenų dirbtuvės, garsėjusios visoje Lietuvos-Lenkijos respublikoje. Gobelenai buvo reikalingi patiems Radvilams: į gobelenus jausti Jurgio I ir II, Jonušo XI, Kristupo, Mykolo Radvilų paveikslai puošė Nesvyžiaus, berods, ir Kėdainių rūmų sales. 1758 metais Mykolas Kazimieras Radvilas Slucke įsteigė dirbtuves diržams austi. Anų laikų bajoro apdarė diržas buvo pagrindinis papuošalas ir retas didžiūnų nejuosėjo Slucko diržu. Dirbtuvėse dirbo 24 staklės, ir patys diržai dabar laikomi taikomio meno retenybe. Diržams austi Mykolas Radvilas kažkur pasigavo tariamąjį armėną Jowhaną Madzereaną, kuris yra buvęs ne kas kitas, kaip turkų nelaisvėn patekęs vengras, gavęs progos išmokti rytuose kilmų audimo meno. Madzereancui 1780 metais mirus, dirbtuves toliau vedė jo sūnus Leo — iki 1807 metų. Dirbtuvėse dirbo apie 30 audėjų.

Radvilų dvaruose Lachvoje dirbo plačiai žinomos stalių dirbtuvės, gretimų dvarų centruose — stalių, šaltkalvių ir dir-

binių iš vario dirbtuvės. Ona Radvilienė iš Sanguškų XVIII šimtmečio pirmoje pusėje, parsikvietusi meistrus specialistus iš užsienio, Nalibokuose įrengė stiklo indams lieti dirbtuves, Jonavičiuose buvo dirbami molio ir porcelano dalykai (valgomieji indai, rašalinės, tabokinės, žvakidės), Smolkovėje — molio indai, Užečėje — stiklo ir veidrodžių, Kazeliče — austinių ampušalų dirbtuvės, kur buvo audžiami ir garsieji Radvilų gobelenai.

Iš kitų L. D. Kunigaikštystės magnatų, pasižymėjusių amatų ir pramonės srity, T. Korzonas mini Sapiegą, turėjusį Žalikiškuose (Ašmenos aps.) dirbtuves drobėms ir kanapių audėklams austi, Tizenhauzo popieriaus fabrikus Postavyje ir dar kelias įmones įvairiose Lietuvos vietose. Sunkiosios ir lengvosios odos buvo dirbamos Smurgainyse ir Pinske. Karališkuose dvaruose ties L. Brasta, Višnievec vietovėje, veikė vieništelė L. D. Kunigaikštystėje didelė krosnis geležiai tirpdyti.

Iš tų labai nepilnai paminėtų jmonių nesunku pastebėti tuometinės „pramonės“ pobūdį, — kas jose būdavo gaminama, buvo skiriama beveik išimtinai bajorijos, iš dalies valstybės reikalui. Pagaliau karališkojo masto magnatai Radvilos tik dalį jų dirbtuvėse pagaminamų dalykų leido į „rinką“, daugumą suvartodami patys ar dovanoms. Ir tik XVIII šimtmečio pabaigoje, kai Lietuvos-Lenkijos respublika vis labiau ėmė smukti ir ūkiškai, vis labiau ėmė artėti prie nepriklausomybės praradimo, karalius Stanislovas Poniatovskis (1764-1794) padarė desperatiškų pastangų valstybės ūkiui gelbėti, kiek galint jį supramonindamas. Vienas jo artimiausių bendradarbių buvo Antanas Tizenhauzas, stambus Latgalos magnatas, nuo 1765 metų Stanislovo Augusto pakeltas į I. D. Kunigaikštystės finansų ministerius (podskarbi); tose pareigose Tizenhauzas išbuvo iki 1780 metų. Bet tai buvo jau pavėluotos pastangos. Kad ir A. Tizenhauzas jo istorikų vertinamas kaip savo laiko vienas gabiausių finansininkų, kaip žmogus didelės iniciatyvos, energijos bei plačių užsimojimų, betgi jam taip pat nedaug kas pavyko. Jo pradėta kurti tuometinėje Lietuvoje pramonė vėliau pasirodė be šaknų. Kaltinti Tizenhauzo, atrodo, netenka. Jam viskas reikėjo kurti iš naujo, neparuoštos sąlygose, turint maža žmonių, jį supratusių ir jam padėjusių, kai tuo tarpu priešų skaičius sparčiau augo už Tizenhauzo pasiekiamus laimėjimus. Jo pikčiausiais priešais buvo bajorai, paliesti papildomų mokesčių ir žemės reformos. Kaip pasakiškai greitai buvo Tizenhauzo kuriamos vis naujos įmonės, mokyklos, mokslo įstaigos, taip tiek pat ūmai jos ir išnyko, jam mirus — beveik be pėdsako. Tizenhauzo tik 15 metų trukusi veikla galėjo būti Lietuvai pradžia naujos eros; karų ir bajorų saivalės parautoje valstybėje tai tebuvo paskutinis kūrybiškų pastangų žybtelėjimas. Po to sekė pirmasis Lietuvos-Lenkijos padalinimas. Ir vistiek pravartu paminėti, kas A. Tizenhauzo buvo padaryta.

Karalius Stanislovas Augustas, po to kai Lenkijoj jau buvo pradėtos steigti įvairios pramonės įmonės, pavedė A. Tizenhauzui steigti jas ir karališkose ekonomijose Lietuvoj. A. Tizenhauzas, būdamas kartu ir Gardino storasta, padarė Gardiną savo ūkiškos veiklos ir švietimo centru. Gardino priemiesčiuose Horodničioj ir Lososnoj pradėjo dygti dirbtuvės. 1777 metais jų buvo Gardine 15, o 1780 metais jau 23, įskaitant Šiaulius ir L. Brastą. Tose dirbtuvėse buvo audžiami kilimai, gelumbės, drobės, pašukiniai audeklai; mezgamos kojinės ir kitoki mezginiai, dirbamos skrybėlės, adatos, sagos, karietos ir vežimai, įvairūs dalykai iš vario, brūžekliai. Buvo įrengtos gelumbės ir šilkų dažyklos, drobių baldymo ir išbaimintos dirbtuvės, ketaus liejyklos. Šiauliuose buvo įrengtos dirb-

tuvės drobei austi. Be ko kito, Gardino dirbtuvės rusų kariuomenėi gamino sagas ir papuošalus. Iš viso jose dirbo 3.000 darbininkų ir apie 70 meistrų specialistų, atgabentų iš Vokietijos, Prancūzijos ir Olandijos.

A. Tizenhausas darė pastangų ir namų pramonei kurti. Prie dirbtuvių buvo įsteigtos sekmadienio mokyklos paaugliams; buvo mokoma iš ryto nuo 9 val. iki 11 ir po pietų nuo 1 iki 5 val. Tizenhauso įsakymu buvo surinkta 300 berniukų ir apie 100 mergaičių juos mokyti amato. Jo įsakymu karališkoje ekonomijoje buvo statomos aliejinės, kruopinės, bravorai, vėjo ir vandens malūnai. Daug tūkstančių žmonių varė degutą ir gamino iš medienos pelenus (potašą) eksportui. A. Tizenhausas ėmėsi priemonių ir žemės ūkio našumui pakelti — su tokiu pat pasisekimu. Visa tai buvo daroma greitosiomis, nevisuomet tinkamai parenkant kuriamai žmonei vieta, tinkamai organizuojant ir vykdant patį darbą, neturint darbui tinkamai paruoštų žmonių, be reikalingos atskaitomybės ir kontrolės. Stigo žaliavų ir paramos savoje visuomenėje.

Nedidesnių pasisekimų Tizenhausas susilaukė ir antroje savo veiklos srityje — profesinio švietimo platinime. Jo iniciatyva buvo įkurtos buhalterijos, matininkų, akušerių ir veterinarijos-medicinos-chirurgijos mokyklos; pastaroji vėliau išaugo į institutą. Be to, Gardine atsirado kadetų mokykla, botanikos sodas, gamtos muzėjus ir biblioteka.

Visa tai sugrįvo beveik vienu kartu su A. Tizenhauso mirtimi. Tik buvo nuostabu, kad jo pradėta plačiu užsimojimu kurti pramonė Lietuvoje, — Gardinas ir jo apylinkės tuomet dar buvo lietuviškos, — išnyko visai be jokių pėdsakų, vėliau neradusi sekėjų, nesukūrusi nė tradicijų, nė paruoštų darbininkų kadry.

Buvo nepalanki ir bendra valstybės padėtis. Visą 200 metų laikotarpį, pradedant nuo paskutinio Jogailaičio mirties 1572 metais, Lietuvą plėšė nebaigiami karai. Pikčiausiais priešais buvo švedai ir rusai, vis stiprinėjanti Maskva. Kaikurie karai truko dešimtimis metų; kraštas buvo metų metais okupuojamas, deginamas ir plėšiamas; gyventojai žudomi arba ištisomis apygardomis mirė nuo epidemijų ligų. Liūdnai atrodė ir miestai. Minskas, tuomet priklausęs L. D. Kunigaikštystei, 1792 metais teturėjo 2.037 gyventojus ir buvo pirmasis Maskvai miestas kelyje į Lietuvą, kiekviename kare okupuojamas ir okupanto varginamas. Dažnos nelaimės dėl karų ir gaisrų ištikdavo ir L. D. Kunigaikštystės sostinę Vilnių, tuomet turėjusį 24.175 gyventojus. 1750 metais lankęs Vilnių karalius Stanislovas Augustas sako: „Nors prekyba yra kritusi, policijos maža, dažni gaisrai, Vilnius vistiek dar nebuvo nustojęs praeities didybės.“ Vilnius turėjęs net tiltą per Nerį, ko neturėjusi Krokuva per Vyslą. O gaisrų buvo be skaičiaus. 1748 metais sudegė 13 bažnyčių, 25 rūmai, 469 namai, 146 krautuvės. Metams praėjus, sudegė 6 bažnyčios, 8 rūmai ir 277 namai. Gaisrai pasikartojo 1760 ir 1775 metais. Vilniuje tuomet buvę 40 bažnyčių, 15 vienuolynų vyrų ir 5 moterims. Mūrais apjuostas miestas turėjęs 9 vartus. Kad sumažintų gaisrų pavojų, Vilniaus magistratas 1766 metais įpareigojo pirklius ir vertėivas, kad kiekvienas jų įsigytų ar pasistatytų dirbtų mieste mūrinį namą.

Dar liūdniau atrodė kiti Lietuvos miestai. Visa medinė, šiaudais dengta Ukmergė su keliais šimtais gyventojų, Šiauliai su 1.800 gyventojų, Lyda su 1.800, Kaunas su 4.500, Radvilų Kėdainiai ir pats Gardinas su 5.000 gyventojų, Radvilų Nesvyžius 200, Trakai 400 gyventojų. Tik Kaunas ir Gardinas turėjo daugiau mūrinių namų; kitur vyravo medinė, suspausta statyba, prie kiekvienos progos gaisrų nušluojama. Prekyba, tuomet varyta su Prūsais, Kuršu (Ryga), Maskva ir Lenkija, smarkiai krito ir beveik išimtinai perėjo į šydų rankas. 1764 metais Respublikos senato pirmininkas liūdnei konstatavo: „Mūsų miestai be gyventojų ir be prekybos; prekyba be naudos mums, nes žydų rankose. Miestuose kas gatvė — laukas, kas prekyvietė — tuščia aikštė.“ Tas pasakymas visų pirma derėjo Lietuvos miestams, ir tai lėmė naujų ūkiškų reformų galimybę.

Ir vistiek reikia stebėtis, kad XVIII šimtmečio Lietuva, karų niokojama, dar nebuvo ūkiškai visai išsekusi. To paties

T. Korzono veikalo II tome yra išspausdintas Lietuvos prekybos balansas su užsieniu už 1792 metų pirmąjį pusmetį. L. D. Kunigaikštystė, Lenkų dažniausiai vadinama 'Litwa', dar ir tuomet turėjo savo atskirą nuo Lenkijos prekybinį balansą, savo muitines, savo atskirą valstybinį biudžetą, savo ūkinę politiką, savo tribunolą ir kitus teismus, savo švietimą, atskirus nuo Lenkijos augštuosius ir žemuosius administracijos pareigūnus. Šitas prekybinis Lietuvos su užsieniu balansas yra daugeliu atvejų įdomus tuometiniam jos gyvenimui apibūdinti, ir dėl to leisiu sau trumpai ties juo sustoti.

Minėtame pusmetyje Lietuva pardavė užsieniui visokio turto už 22.340.000 auksinų (zlotų) ir pirkosi iš jo visokių gėrybių už 18.387.000 auksinų. Iš to balansas matyti, su kuo Lietuva varė prekybą. Pagrindiniai prekybos partneriai yra buvę keturi: Lenkija, Prūsai, Kuršas ir Maskva. Suprantama, kad Prūsai ir Kuršas, tiksliau turiant Karaliaučius ir Rygą atstovavo tuomet Lietuvai visus Europos vakarus, nes Lietuva ir tuomet varė stambią prekybą su Anglija, iš dalies su Prancūzija, Olandais ir pačiais vokiečiais. Gal nuostabu atrodytų, kad tų partnerių eilėje Lenkija pagal su ja daromą prekybinę apyvartą stovėjo beveik paskutinėje vietoje, bent lygiomis su Kuršu. Lietuvos eksportas Lenkijon sudarė už pusmetį 1.477.000 auks., į Kuršą 1.462.000 auks., kai tuo tarpu į Prūsus išvežta vertybių už 16.899.000 auks., į Maskvą už 2.500.000 auks. Panašiai yra buvę ir su importu. Iš Lenkijos Lietuva įsivežė prekių už 643.000 auks., iš Kuršo už 1.742.000 auks., iš Maskvos už 2.201.000 auks. ir iš Prūsų už 13.800.000 auks. Iš to jau matyti, kad Lietuvos aliansas su Lenkija nebuvo pagrįstas ūkiškais motyvais.

Prekybiniam Lietuvos balanse yra įrašyta 50 atskirų prekybos objektų. Iš tų 50 prekių rūšių Lietuva neišveždavo užsienin keturių dalykų: aukso-sidabro, ketaus, anglų alaus ir druskos. Neįveždavo penkių: žvėrienos, prieskonių, rusų degtinės ir druskos. Kaip Lietuva išsivensdavo, neįsiveždama druskos, man neaišku lieka; gal nebuvo muituojama. Balansas vaizdžiai atkuria Lietuvos ūkio ir net socialinį bendruomenės struktūros veidą. Pagrindiniai eksporto dalykai buvo: duoniniai javai, miškas, linai; toliau — galvijai, arkliai, medienos pelenai, taukai, smala, vaškas, neišdirbtos odos, vilna, apyniai. Pagrindinių eksporto dalykų vertė sudarė 20.652.000 auks., arba viso eksporto 90%. Duoninių javų Lietuva išvežė už 7,7 mil. auks., ir jų 76% ėjo į Prūsus, už beveik vieną mil. į Lenkiją ir pusę mil. į Maskvą. Linų Lietuva išvežė už 8.931.000 auks., ir 90% jų ėjo į Vakarus per Karaliaučių ir Rygą; likusieji 10% ėjo į Maskvą. Lietuvos miškas, kurio vertė sudarė beveik 4 mil. auks., daugiausia taip pat plaukė Nemunu ir jo įtakais į Prūsus. Nuostabiū būdu Maskva pirkosi iš Lietuvos miško už 643.000 auks., ir tai sudarė Lietuvos miško eksporto 16%. Už tai deguto Maskva nupirkė 70%. Prūsams palikdama likusią dalį. Odas, taukus, tabaką, galvijus, vilną, kailius, daržoves paimdavo Vakarai. Lietuvos arkliai 80% ėjo į Kuršą, turbūt, perparduodant toliau į šiaurę.

Iš daiktų, kuriuos būtų galima laikyti išbaigtais dirbiniais, Lietuva tuomet užsienin išvežė nepaprastai mažai. Prie tokių objektų reikia priskirti: stiklo ir molio dirbinius už 23.000 auks., paprastas milas, ėjęs Maskvon, už 68.000 auks., Maskvai perparduodama medvilnė už 70.000 auks., paprasto gėrimo (degtinės), daugiausia ėjusio į Kuršą, už 81.000 auks. Prūsams parduota tabako už 63.000 auks. ir karietų prūsams belkuršiams už 4.300 auks. Visų tų gėrybių buvo užsienin parduota už 309.300 auks., ir tai sudaro viso eksporto 1,4%. Vadinasi, Lietuva buvo grynai agrarinis kraštas, siuntęs užsienin savo natūralaus ūkio žaliavas ir už jas pirkęs tai, kas jam buvo reikalinga. Tų laikų Lietuva buvo visiškai priklausoma nuo Dievulio malonės: Jis augino Lietuvos miškus, duoninį pavą, linus, galvijus, skirste žmonėms sveikatą ir ligas, sausras, liūtis ir karus, ir gal dėl to Lietuva iš būtinumo buvo 'šventa'.

Ko Lietuva buvo tuomet iš užsienio reikalinga? Peržiūrint importuojamųjų dalykų 45 pavadinimus, pirmon vieton statytinas paprastas milas, 'sukno ordynare'; to milo vertė sudarė per 2 mil. auksinų. Toliau eina žuvis-silkė už 1 mil. auks., vilna už 890.000 auks., pluoštinių medžiagų už 860.000 auks., kailių

už 864.000 auks., medvilnės už 780.000 auks. Visa tai daugiausia ėjo iš Prūsų, kaikas vien iš Prūsų. Visi kiti importo objektai duoda mažesnius skaičius, bet jie yra kitu atveju įdomūs. Jei milas, silkė, medvilnė buvo spėjama skiriami kareiviui ar „prastam žmogui“, tai iš kitos pusės Lietuva importavo gražių ir gardžių dalykų: šilkų už 490.000 auks., mados dalykų už 523.000 auk., galanterijos už 508 auks., kailių už 804.000 auks., prancūziškos gumulbės už 361.000 auks., išdirbtų odų už 104.000, prancūziškų vynų už 40.000, vengrų vyno už 78.000, anglų alaus už 136.000 auksinų. Visų prabangos ar tik turtingiesiems prieinamų dalykų buvo įvežta už 3.724.000 auks., ir tai sudarė 20% viso importo.

Liūdnai atrodo geležies importas, — geležies dirbinių pirk-tasi užsieny vos už 266.000, geležies gabalais — už 228.000 auks. Kiek iš tos geležies teko arklių žagrėms, baudžiauninko vežimui apkaustyti, jo trobesių durims pakabinti, vinims, arklių pasagoms, kai savos geležies kaip ir nebuvo, balansas neduoda galimybės nustatyti. Vaistų įvežta už 41.000 auks., daugiausia iš Prūsų ir ponams; lietuviškas kaimas gydėsi tuomet iš Dievulio vaistinės — laukuose ir miškuose augusiomis žolelėmis.

Prekybos balanso skaičiai piešia primityvaus ūkio vaizdą. To ūkio kūrėjas-artojas baudžiauninkas, dirbdamas iš po bota-ga, paruošia milžiniškus javų ir linų kiekius išvežti, kerta ir plukdo miškus, auginą gyvulius, varo degutą, taiso kelius, ir už tai gyvena pusiau alkanas, dėvi, ką savos moterys išaudžia, avi savo darbo karnų vyžomis, tamsus ir klusnus.

Paskutinį palaidą gyvenimą gyvena bajorija. Pirmasis 1772 metų respublikos padalinimas buvo Lietuvos - Lenkijos valstybei pirmasis skambutis jos galutiniam išvaržymui. Mūsų bajoriją jis, atrodo, tik apsvaigino ir pastūmėjo dar daugiau blūdyti. Jei 1792 metais prieš pat padalinimą reikėjo metams ketvirčio miliono auksinų užsienio gėrimais magnatų, bajorų ir vienuolynų rūšiams papildyti, tai ir tas buvo neišvengiama. Niekais nuėjo Didžiojo Varšuvos seimo (1788-1792) pastan-gos valstybei gelbėti paskutinėje valandoje nuo ją gulusios Rusijos, bent kiek suvaržant bajorijos sauvalę. Magnatų nesuval-domos ambicijos ir sąžinės netekę Targovicos pataikūnai Maskvai sužlugdė paskutinį bajorų luomo bandymą atsigauti, kad ir sustiprinant karaliaus galią. Sauvalės ir egoizmo nuodėmė buvo jau kiaurai sutrunydinusi bajoro sielą, ir šimtmečius išdykavusiam luomui derėjo pasitikti tragingą ir gėdingą valstybės galį apsvaigusią galva ir ištuštėjusią sąmonę.

Baudžiaivos palikimas

Iš baudžiaivos išsilaisvinusi Lietuva paveldėjo iš praeities „girtą“ pramonę. Žemiau dedami duomenys apie Kauno gub. yra paimti iš D. Afanasjevo „Kovenskąja gubernija“ (466 psl.).

1857 metais Kauno gub. buvo visokios rūšies įmonių 597; jose dirbo 1793 darbininkai ir jos pagamino vertybių už 1.463.371 rublį. Tame įmonių skaičiuje spirito vartyklų buvo 392 su 1372 darbininkais, o jų gamybos vertė sudarė 1.343.849 rublius; alaus bravorų buvo 67 su 155 darbininkais ir jie gamino alaus už 23.521 rub. Svaigųjų gėrimų vertė sudarė 1.367.470 rub., — vadinasi, visos gamybos 94%. Likusiai Kau-no gubernijos pramonei teko 138 įmonės su 266 darbininkais ir jų gaminių vertė — 93.901 rub. Tos pramonės įmonės taip susiskirstė: odos dirbtuvių 87, jose darbininkų 206, plytinių 44 su 1800 darbininkais, sagų ir puošmenų dirbtuvių 6 su 51 darbininku ir vienas cigarų fabrikas su 35 darbininkais ir 20.745 rub. gamybos vertės. Tai buvo ir viskas. Kauno gub. Statistikos Komiteto duomenys už tą patį laiką yra kiek didesni.

Vilniaus miesto ir gubernijos pramonė 1858 metais atrodė žymiai turtingesnė ir įvairesnė, nors jos pobūdis ir čia tas pats (A. Korevo, Materialy dlia geografiji i statistiki Rossiji. Vilenskaja gubernija). Iš visų 466 įmonių su 3078 darbininkais ir jų gaminių verte 1.556.266 rub. spirito vartyklų per septy-nias apskritis buvo 287 su 1.344 darbininkais ir gamybos verte 880.763 rub.; be to, 48 alaus bravorai su 168 darbininkais ir 31.648 rub. gamybos vertės. Svaigųjų gėrimų Vilniaus gub.

pagamino už 912.411 rub., ir tai sudarė visos gamybos tik 59%. Vilniaus krašto pramonė daug įvairesnė. Čia dirbo Nalibokuo-se geležies fabrikas su 561 darbininku ir beveik 100.000 rub. gaminių vertės, — geležies rūdą fabrikas gaudavo iš Naugar-dėlio aps. Minsko gub. Be to, buvo 4 popieriaus fabrikai, 30 dirbtuvių visokios rūšies odai išdirbti, vienas didesnis gumul-bės fabrikas su 152 darbininkais, 5 stiklo dirbtuvės, 12 plytinių. Diaugiausia tai buvo smulkioji pramonė, dirbusi savajai rinkai ir iš savų žaliavų. Tą pramonę papildė amatas. Nekal-bant apie Vilnių, kur visoki amatai turėjo senų tradicijų, kai-mas gamino molinius indus, plytas, degė kalkes, išdirbinėjo kailius ir odas, gamino baldus ir medinius indus, statėsi trobesius, siūdinosi ir pasigamindavo kas buvo reikalinga iš geležies.

Pramonę kūrė ir jai vadovavo dvi socialinės grupės: žydų buržuazija ir dvarininkai. Kunigalkštis Vitgenšteinas liejo Nalibokuose geležį; dvar. Kamenskas audė Vileikos aps. gumul-bę; Lydos aps. graf. Putkamas gamino popierių ir stiklą; dvarininkai Balinskis, Chmielevskis ir Šetkevičius varė skipi-darą; pagaliau grafas Chreptovič kepė Višnevoj, Ašmenos aps. riestainius. Išimtinai dvarininkų rankose buvo spirito vartyklos ir alaus bravorai, kartais išnuomojami žydams ir išmė-tyti po visą kraštą. Smulkiąją gamybą miestuose ir miesteliuose organizavo žydų kapitalas.

I XIX šimtmečio pirmąją pusę įžengusiam Lietuvos bajorų luomui spirito vartykla buvo būtinybė. Norėta gyventi kaip ir seniau, nepažeidžiant šeimos tradicijų ir garbės; baudžiauninko dirbamas dvaro laukas dažnai tedavė tik ketvirtą grūdą, miškų bent kiek buvo gaila, o pinigų reikėjo vis daugiau. Spirito vartykla, nebrangi įrengti, nesunki varyti, sunaudojant savo žaliavą, buvo tikras pajamų šaltinis. Buvo galima geriau parduoti ir broga nupenėtas galvijias. Kad ir prasčiausios rūšies degtinė turėjo patikrintą vietos vartotoją, — pu-siausvyros netekęs baudžiauninkas mielai degtinėje girdė ne tik savo sąmonę, bet ir paskutinį skatimą.

Spirito vartyklos būtinu palydovu buvo karčiama. Jei anų laikų liaudis nematė mokyklos, tai karčiamų buvo visur pil-na. Karčiamas statė dvarininkas, klebonas ir vyriausybė. Po bažnyčios karčiama užėmė vietos gyvenime antrą vietą ir vir-to vieša, aniems laikams būdinga institucija. Karčiamos nu-tūpė ne tik Lietuvos plentus ir didžiuosius vieškelius, bet jos pasirinko geriausias vietas bažnytkaimiuose, užėmė kryžkeles ir Lietuvą suskirstė savomis parapijomis. Vyskupui Motiejui Valančiui reikėjo nemaža drąsos, kai jis 1857 metais paskel-bė karą degtinei, per degtinę dvarininkui ir neretam klebo-nui. Didžiųjų karčiamų pastatai, mūryti iš akmens, duodavo pastogę pakeleivingam ir jo arkliui, svaigų užsimiršimą jų pastoviams lankytojams, žadėjo stovėti amžius. Daugumas jų tik-rai išliko iki šiai dienai kaip dokumentinės mūsų praeities liu-dininkės, vertos Lietuvos istorikų stropaus dėmesio. Kaikur ir karčiamos prisitaikė pasikeitusio gyvenimo sąlygoms, — vie-nur kitur ir jau nepriklausomoje Lietuvoje jų pastatuose įsi-steigė kooperatyvai, vienoj vietoj, Zarasų—Kauno plente, ne-toli Ukmergės iš karčiamos padaryta liaudies mokykla.

Modernioji Lietuvos pramonė

Modernioji pramonė pradėjo pas mus kurtis XIX šimtmečio antrojo pusėj, pasirinkdama ir naujas sau vietas, daugiau-sia prie geležinkelio. Toji pramonė taikėsi naujoms politinėms-ekonominėms sąlygoms, kada Lietuva atrodė amžiams inkor-poruota į carų imperiją, ir Lietuvos pramonei siūlėsi beribi Rusijos rinka. Kauno gubernija pradėjo energingai lenkti Vil-niaus kraštą. Gubernijos bravoras šiauliuose buvo pastatytas 1867 metais. Br. Kaganų saldainių, šokolado ir tabako fabri-kas 1876 metais. Frenkelio odų fabrikas, — didžiausias visame Pabaltyje ir dirbęs Rusijos rinkai, — buvo įsteigtas 1879 metais. Kiek vėliau atsirado šiauliuose br. Choronzickių, 1894 metais br. Rogalinų, 1900 metais Nurokų odos fabrikai, ir šiauliai paversė odos išdirbimo pirmenybę iš Vilniaus ir is-torinių Smurgainių. Kaune sparčiai išsivystė metalo pramonė.

Tilmanso bei Smidto fabrikai, taip pat dirbė Rusijos rinkai, virto didžiausi Lietuvoje; pas Tilmansą 1913 metais dirbo 1260 darbininkų. Kaune įsikūrė br. Rekošų fabrikas žemės ūkio mašinoms gaminti ir dirbo savajai rinkai.

Kaunijoj išaugo alaus gamyba. 1853 metais Kaune buvo pastatytas Volfo ir Engelmano alaus bravoras; kiek vėliau Prienuose pradėjo veikti Šachovo, anksčiau Gubernijos bravorai. Kaunija viršijo Vilniaus kraštą ir dideliais garo malūnais. Pačiame Kaune dirbo Ožinskio ir Soloveičiko malūnai, Panevėžyje, Šiauliuose, Gubernijoj, 1892 metais pastatytas ir moderniška įrengtas Zubovų garo malūnas. Šiauliai, be to, pradėjo garsėti paprastosios rūšies tabako fabrikais. Panevėžyje veikė St. Mantvilo didelė spirito varykla, kurioje dirbo 150 darbininkų, ir prie jos mielių fabrikas. Kauno lentpjūvės Nemuno ir Neries krante sulaikydavo dalį į Prūsus plukdomo miško ir jį perdirbdavo vietos reikalams ir eksportui.

Šiuo metu aš nesugebėjau surasti tikslesnių duomenų, kada buvo pastatytos stambesnės Vilniaus pramonės įmonės. Jų kūrimosi laikas pačiame Vilniuje ir artimoj Naujoj Vilnioj taip pat sutapo su praėjusio šimtmečio antrąja puse. Pirmą kartą aš ilgiau pabuvau Vilniuje 1899 metais, ir tuomet jau iš seno dirbo sunkiųjų ir lengvųjų odų išdirbimo fabrikai, Neris pakrantėje medį perdirbinėjo lentpjūvės, dirbo gausios ir gerai įrengtos plytinės, Šopeno alaus bravoras, geležinkelijų rajoninės dirbtuvės, miesto skerdyklos, miestų dujų gamykla, ruošėsi pradėti veikti elektros stotis, veikė grafo Tiškevičiaus mechaninės dirbtuvės ir didesnė duonos kepykla. Naujai buvo pastatytos inž. Petro Vileišio metalinių konstrukcijų dirbtuvės. Veikė kariuomenės intendantūros dirbtuvės vežimams ir virtuvėms gaminti. Artimoj Naujoj Vilnioj išaugo trys stambesnės, neblogai įrengti fabrikai: Poselio, gaminęs dalgius ir vinis, Mozerio — mežginius. Kučkuriškiuose iš seno dirbo dvarininko Puslovskio statytas popieriaus fabrikas; tiek pat ir Verkiuose. Liutavariškėse (Lentvaryje) pradėjo dirbti brūžeklių dirbtuvės, Smurgainyse — odos išdirbimo nedideli fabrikėliai. Pačiame Vilniaus mieste ir jo priemiesčiuose, ne pretenduodamos į betkurią reklamą, krapštėsi gausios, labai įvairios gamybos įmonės, siuvusios krašto reikalui ir eksportui Rusijon drabužį ir kepures, gaminusios odos pirštines ir švarkus, siuvusios avalynę, gaminusios galanterijos prekę ir cheminius produktus, išsiuvinėjusios kunigams bažnytinę aprangą, dirbusios baldus ir daug kitko.

Vilniaus pramonė buvo daugiausia smulkaus masto, daug gaminusi krašto reikalui, bet ir eksportavusi. Ji turėjo senenių tradicijų, kaip kauniškė, ir dažnai buvo išaugusi iš amato ir labiau sava. Vilniaus krašto, kaip ir Kaunijos, pramo-

nei trūko tekstilės ir plačiau išvystytos cheminės gamybos, nors savos žaliavos ji nestigo.

Iš visų trijų lietuviškųjų gubernijų silpniausią pramonę turėjo Suvalkija. „Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego“ 1891 metų laidoje duoda tokių duomenų apie Suvalkijos pramonę už 1887-1890 metus. Visų įmonių buvę 358 su 1.300 darbininkų, gaminusių per metus prekių už 1,5 mil. rublių. Iš seno vyravo svaigųjų gėrimų gamyba: 26 spirito varyklos su 150 darbininkų, 35 alaus bravorai (bene Prūsų įtaka) su 95 darbininkais, ir jos visos pagamindavo gėrimų už 766.403 rublius. „Słownik“ pažymi, kad seniau bravoras ar spirito varykla būvę beveik kiekviename palivarke; dalis jų subankrutavo, nepajėgdamos varžytis su Lenkija ir Rusija. Likusi pramonė atrodė itin kukli. 42 odos išdirbimo dirbtuvės su 179 darbininkais; 40 piyinių, kuriose sezonais dirbo apie 200 vietos bežemių ir mažžemių. Vilkaviškis garsėjo šerių paruošimo įmonėmis su 88 darbininkų ir 34.000 rub. gamybos vertės. 63 vandens ir 65 vėjo malūnai, — tai ir visa „stambioji“ Suvalkijos pramonė. Ją savo namų darbu papildė suvalkietės-ūkininkės: jos išausdavo per metus apie vieną mil. metrų drobės, milo ir kitokių audeklų. Iš to skaičiaus buvo leidžiama rinkon apie 400.000 metrų.

Ir vistiek pramonė visoj Lietuvoje, kad ir jai buvo daroma carinės Rusijos sunkumų, sparčiai augo. 1860 duomenimis Vilniaus gub. fabrikai ir dirbtuvės, teikdami darbo 3.000 pastovių darbininkų, pagamino per metus vertybių vidutiniškai už 2 mil. rublių. 1897 metais, kai fabrikų ir dirbtuvių skaičius padidėjo iki 1379, jų gamybos vertė išaugo iki 12 mil. ir darbininkų juose dirbo 10.009. Ir praėjus dar 16 metų, vaizdas vėl pasikeitė. 1912 metų duomenimis Vilniaus gub. buvo jau 1852 įmonės su 14.511 darbininkų ir jos pagaminusios vertybių už 26.782.000 rub. Tuomet Kauno gubernijoje buvo 2.351 įmonė su 11.226 darbininkais, o pagamintų vertybių suma sudarė apie 20 mil. rub. Net ketverių metų laikotarpis nuo 1908 iki 1912 metų rodo smarkų šuolį: per tą laiką Vilniaus gub. pramonės pagaminta vertybių daugiau kaip už 9 mil. ir Kauno gub. už 6,5 mil. rublių. Rekordiniais 1910 metais Vilniaus krašto pramonė pagamino vertybių net už 33 mil. rub. Neužmirškime, kad per visą tą laikotarpį caro rublis, visas auksu paremtas, buvo pasaulio gerbiama valiuta.

To meto Lietuvos pramonėje pirmoji vieta atiteko žydų kapitalui, antroje vietoje buvo užsienio — vokiečių, šveicarų ir belgų kapitalas, trečioje — mūsų dvarininkų. Pramoninkas-lietuvis buvo atsitiktinis ir visai naujas Lietuvos gyvenime reiškinys.

KULTŪROS CENTRAS RYTUOSE

Sveikintinas pasiryžimas. Linkėtina, kad tos pastangos būtų apvainikuotos gražiu, lietuvių dvasiai mielu ir svetimtaučių akiai patraukliu reprezentatyviu kultūros centru. Šis užsimojimas atkreipė visų dėmesį. Kiekvienas iš mūsų šį reikalą savaip suprantame, jį savaip analizuojame ir jaučiame.

Mūsų pavergto krašto politiniams reprezentantams norėtusi matyti kultūrinio subrendimo išdavus išėivijoje. Pedagogas, ar šiaip kultūrininkas, galvoja, kad tai bus puiki bet kuriuo atveju kultūrinių subuvimų ir bendravimo vieta visiems: vyresnėms ir jaunesnėms kartoms.

Jaunimas išskirtinai norėtų matyti, pajusti lietuviškai sielai artimą, patrauklią vietą, — ne tik išgirsti lituanistinėse mokyklose apie lietuviybę, bet taip pat tai matyti ir jausti gyvenime.

Gi mes, architektūrinės srities profesionalai, kurie, gal būt, daugiausia būtume atsakingi už tą estetiniai patrauklų apipavidalinimą, nenorėtume būti aplenkti, nenorėtume pabrėžimo, lyg mes ir nebeegzistuojame lietuvių kultūriniam gyvenime.

Vienur kitur yra gražių pavyzdžių, kur lietuvis architektas įvertinamas ir jam patikima mūsų kultūrinių šventovių kūrimas ir įvykdy-

mas. Bet daugiausia tenka pergyventi apviliančius faktus. Lietuvis prašomas tik duoklės, bet jis neturi balso lietuviškos šventovės planavime ir jos egzistavime. Dažnai tam tikslui talkinamasi svetimtaučiais.

Pasiteisinama, kad mes neturime tos srities specialistų, arba metamas šešėlis, kad jie menkaverčiai. Kartais net būna ta priežastis, jog jiems reikia sumokėti. Tam turėtume nemažai pavyzdžių iš mūsų kai kurių parapijų, vienuolynų ir šiaip kitų organizacijų.

Šis nesveikas reiškinyš išeivijos gyvenime dažnai kartojasi. Toks pataikaujantis prisitaikymas, pačių pastangos ištripti esamoje padėty, — visa tai eina lietuviybės ir savų tautiečių sąskaiton.

Mes mėgstame, palyginus, sugyventi ir vienas kitą palaikyti, kaip žydai. Iš tikrųjų, yra ko iš jų pasimokyti, ypač iš jų bendradarbiavimo: viskas tik tarpusavy, perdaug neįsileidžiant kitų. Jų geriausi daktarai, advokatai, inžinieriai, architektai ir t. t. Visada pirmoje eilėje pabrėžia savo žmogų. Todėl netenka stebėtis, kad išblaškyta maža tauta tapo dominuojanti pasauly ekonomiskai, net valstybiškai. Daugiausia jų rankose kapitalas ir pelningiausias privačios profesijos.

Išoriniai — ir lietuviai panašūs. Organizaciniame gyvenime judrūs, su meile praeičiai ir didelėmis viltimis laisvei bei ateičiai. Bet tarpusavio ekonominiame bendradarbiavime — visiškai kitaip.

Jaunimo Centru, kuris planuojamas Tėvų Pranciškonų, mes, profesionalai, širdyse džiaugiamės, bet kartu ir jaudinamės, kad neįvyktų taip, kaip su vieno ar kito vienuolyno ir parapijų statomomis mokyklomis, senelių namais ar bažnyčiomis, taip pat ir šiaip privačių asmenų ar visuomeninių organizacijų pastatais. Matant spaudoje pastatų nuotraukas, tenka nustebti dėl neskoningų lietuviškų pašiūrių. Kodėl

mes tokie kuklūs, beveik nuskurėliai? Kodėl pasitikima svetimtaučiu, bet ne savu? Kam tada mūsų spauda, mokyklos ir parapijos, jei netikime lietuviškumu? O gal mes bijome, kad tik savieji nepasipelnytų? Aukus duokite lietuviai, o lietuviai profesionalai — šalin. Iš tų aukų užmokėta svetimtaučiu architektui ir kitiems specialistams.

Ar nebūtų gera, jei Pranciškonų Kultūros Centras taptų visų lietuvių susidomėjimo centru, kaip Poezijos, Romanų ir kitoki konkursai? Mes galvotume, kad reprezentacinio pobūdžio lietuviški pastatai, kaip bažnyčios, Jaunimo Centrai, vienuolynai, senelių namai ir t. t., būtų vykdomi konkursų tarp lietuvių architektų ir inžinierių keliu. Pavyzdžiui, Lietuvių Pasiuntinybės Rūmų Brazilijoje konkursas nuskambėjo ne tik lietuvių, bet ir milijoninio tiražo amerikiečių profesinėje spaudoje, net su komentarais.

Žinoma, konkursai turėtų būti skelbiami pagal visas įpareigojančias taisykles, bendradarbiaujant su Lietuvių Inžinierių - Architektų Sąjunga Amerikoje. Privatūs konkursai neatsiektų tikslo, nes jie būtų šališki ir menkaverטיški.

Svarbiausia, kad tokie įvykiai taptų visų lietuvių susidomėjimu, jų išvystyme ir įkūnėjime. Tada galėtume didžiuotis jų kultūrine ir reprezentacine reikšme, nes ne žodžiais, o tik darbais pasirodome esą kultūringi ir verti susipratusių, ambasadoriško lietuvių svetur vardo.

Bendrai imant, šiuo klausimu turi pasisakyti ne tik Technikos Žodis, bet ir bendroji spauda, kam tik rūpi kultūriniai lietuviškieji reikalai. Tas klausimas nagrinėtinas ir ALIAS suvažiavime. Pati Centro Valdyba turėtų irgi budėti, reikalui esant, užmegsti ryšį su tom institucijom ir duoti savo pasiūlymus, dėl konkursų pravedimo ar kt. Be to būtų naudingas tuo reikalu ir viešas atsisaukimas į plačiąją visuomenę.

J. RIMKEVIČIUS

PIŪVIS PER SAJUNGOS VEIKLĄ

Kalbėdami organizaciniais reikalais, visada ieškome savo mintims pritarėjų ir planuojamiems užsimojimams rėmėjų. Nelaikydami save išminčiais, laukiame negalestingos kritikos, nes kritika, kaip dūmai, nors graužia akis, bet apsaugo produktus nuo gedimo ir pagerina jų skonį.

Kontroversija, net ekstremizmas, kartais padeda išjudinti ramius vandenius, nes patogus neutralumas mūsųose yra sunkiausiai palaužiama būseną.

Sutariame dėl principų, lieka išlyginti nuomones, kurių įvairumas ypatingai brangintinas ir lauktinas.

Atvirumas šiuo atveju yra apsunkinanti, bet būtina, sąlyga, kad tartas žodis turėtų atgarsį. Mintis, neiššaukianti reakcijos, yra betikslė.

Atleiskite, kad šis mano žodis nebus viena-lytis, bet šokinėjantis nuo vieno reikalo prie kito, nes laikas neleidžia daryti sklandžių perėjimų.

Bandykime apžvelgti bendrai visos Sąjungos reikalus, nesiribodami kuria nors viena instancija.

Skiriamasis veikla

1. Sudaryti, kiek galint, pilnesnį sąrašą mieste ir apylinkėse gyvenančių kolegų, nepriklausančių Sąjungai. Reikia atkakliai ieškoti bendradarbiavimo formos, kuri būtų visiems priimtina. Visos Sąjungos apimtimi, tokia kartotėka ne tikta naudinga, bet ir labai vertinga. Pradėkime tai neatidėliodami.

2. Parengti metinį veikimo kalendorių, jį paskelbti visiems metams, priimti ir vieningai vykdyti. Tas sutaupyti daug laiko valdyboms.

3. Nepakeisti visos valdybės vienu metu, bet kas metai pririnkti jos dalį. Tuo išvengtume rinkiminių krizių ir porinkiminės tuštumos.

4. Primirštos specialybių sekcijos turėtų būti atgaivintos, nes esame gerokai paaugėję. Ypač pasigendame Architektų sekcijos, o kur nėra — ir Studentų sekcijos. Jie turėtų labai daug ir naudingos tarpusavyje kalbos įvairiais klausimais.

5. Siekti tamsesnių ryšių su Centro Valdyba, nes be jų ilgai pavirsime į parapijinę organizaciją, tarp daugelio kitų. Kilę didesni sumanymai skyriuose turi rasti atgarsį Centro Valdyboje ir turi būti vykdomi jos vardu arba, jos pavedimu, kurio nors skyriaus. Tiek plati autonomija, tiek ir gyvas ryšys sudarytų palankiausias sąlygas imtis didesnių darbų ir būtų smagiai juos vykdyti. Tai laikau ypač svarbu, nes palikta Dievo valiai viena Centro Valdyba neįsivaizduojama ir vyraujančių idėjų skyriuose. Todėl jos veikimas, ir geriausiems norams esant, lieka vien techninis.

6. Stiprinkime ryšius su kaimyniniais skyriais. Tam galėtų padėti: pasikeitimai paskaitininkais, bendri vasaros vidurkelio išvažiavimai, pasikviesti į balius ir pas juos nuvykimas, valdybų susivažiavimai informacinėms konferencijoms.

Čia tik užuominos. Neabejoju, kad šia kryptimi iniciatyva neribotai įvairi, o dėl jos naudingumo nereikia platesnių paaiškinimų.

7. Pasigendame daug platesnio profesinio bendradarbiavimo tarp lietuvių, o ypač tarp

inžinierių jų kasdieniniuose darbuose ir biznyje. Šis klausimas prašosi atskiro ir išsamaus pagvildinimo.

8. Pusiau oficialiai veikianti skyriaus Taryba, turėtų būti legalizuota, įtraukus ją į Statutą, ne būtinumo, bet pageidavimo formą, aptarus jos tikslus bendromis frazėmis. Kaip žinote, ją sudaro buvę skyriaus pirmininkai. Jos darbas ne vykdomasis, bet patariamasis. Klausimas joms būtų statomas: kas reikalinga, o ne kaip įvykdyti.

9. Dėl Studentų sekcijos svarbos ir jos specifinių uždavinių, noriu kiek ilgiau pakalbėti.

Buvau liudininku jos oficialaus įsteigimo. Tai maloni staigmena ir istorinis mūsų skyriaus įvykis. Visi troškome, kad jis neliktų vien istoriniu įvykiu, bet kad jam būtų sudarytas solidus egzistencijos pagrindas. Už jos įsteigimą esame dėkingi abipusei iniciatyvai iš studentų pusės ir mūsų skyriaus valdybos.

Būtų naivu įrodinėti jos reikalingumą. Noriu tik pabrėžti, kad esame tik kelio pradžioje. Toliau seka stiprinti ryšius ir neatsisakyti konkrečios pagalbos, kurios steigiamojo susirinkimo metu jie prašė, ir tas jiems buvo pažadėta ir turi būti tesėta. Būtų idealu, jeigu kiekvienas studentas turėtų kompetetingą sau patarėją, pagal specialybes, kuris padėtų praeiti atskirų dalykų klampiausias vietas.

10. Socialinis bendradarbiavimas tampa labai svarbia mūsų veikimo dalimi. Visuotinai įsijunkime į jį su savo šeimomis ir draugais. Ponių dalyvavimas susirinkimuose ne tik juos pagražina, bet sudaro jaukią šeimos nuotaiką, kurią mes labai branginame.

11. Centro Valdybos veikla yra aptarta Įstatuose.

Norėčiau tik atkreipti dėmesį į tai, kad juose visai neužsimename apie pavieniui, toliau nuo lietuviškų telkinių, gyvenančius kolegas, kurie nepriklauso jokiam skyriui. Tai didelė spraga, nes tokių skaičius kas kartą didėja. O jie būtina turėtų priklausyti Sąjungai. Tai opus ir rimtas klausimas, reikalaujantis ne tik svarstymo, bet ir greito sprendimo. Manychiau, kad pavieniai gyvenantieji turėtų priklausyti sąjungai tiesioginiai per Centro Valdybą, o jais specialiai turėtų rūpintis vienas iš jos vice-pirmininkų.

12. Daugiau žinių lietuviškoje spaudoje apie mūsų veiklą! Tas liečia Centro Valdybą ir didesniuose centruose esančius skyrius, ypač, kur leidžiami lietuviški laikraščiai bei žurnalai. Sūminėsiu keletą galimybių:

- a) Patiems rašyti į lietuvišką periodinę spaudą apie savo veiklą.
- b) Prieš svarbesnius įvykius (kaip suvažiavimai) kviešti spaudos konferencijas, nušviečiant mūsų užsimojimus ir atliekamus darbus.
- c) Kviesti laikraštininkus svečiais į savo susirinkimus ir parengimus.
- d) Spaudos konferencijas turėtų praveisti ir naujai išrinktos skyrių ir Centro Valdybos.

Nelaikykite save mažais, lietuviškų laikraščių dėmesio nevertais, asmenimis, arba atvirksčiais . . . Tai nėra pigus populiarumo ieškojimas, bet Sąjungos pasisekimo laidas.

13. Sudaryti Sąjungos Centro Tarybą, nes jos reikalingumas labai jaučiamas. Centro Valdyboms pasikeičiant, jaučiamas dar didesnis tęstinumo nutrūkimas ir netikrumas, kaip kad skyriuose. Tai natūralu ir neišvengiama mūsų organizacinėje struktūroje. Todėl reikia pastovesnio planuojančio, apjungiančio branduolio, koordinuojančio sumanymus, veiklą ir finansus. Nemanau, kad praktiška būtų ją sudaryti iš buvusių pirmininkų (griežtai to netvirtinu), dėl jų gyvenamų vietų dislokacijos. Siūlyčiau, iki bus rastas tinkamesnis sprendimas, jos pareigas pavesti senajai Centro Valdybai.

14. Reikia sudaryti pastovų iš patyrusių spaudos darbe kolegų Spaudos Skyrių, kuris rūpintųsi reikalingų knygų leidimu ir palaikytų ryšį su esamomis knygų leidimo institucijomis.

Pvz., praėjusiais metais netekome trijų profesorių, Sąjungos Garbės narių: V. Biržiškos, S. Kaminsko ir S. Kolupailos. Jie savo reikšme prašoko Sąjungos rėmus, priklausė ir kitoms visuomeninėms, politinėms ir ideologinėms organizacijoms. Klausimas kyla, koks likimas jų bibliotekų, užrašų, nebaigtų darbų. Tam reikalingi tos rūšies specialistai.

O kaip su jų monografijomis? Būkime atidesni, jautresni ir pasirengę priimti mums priklausančių pareigų deramą dalį.

Pasigendame kaip tik minėto Spaudos skyriaus, kuris tokio pobūdžio reikalais pasirūpintų. Jo kompetencijoje taip pat būtų ieškojimas talkininkų arba būti talkininkais ir kitoms reikalingoms knygoms išleisti, sakysime, kaip Lietuvos Architektūros Istorija, o gal net Lietuvių Kultūros Istorija ir kt. Netvirtinu, kad vieni tai turėtume atlikti, bet turime aktyviai knygų leidimo sąjūdyje dalyvauti.

15. Sąjungos Įstatai yra senstelėję ir reikia juos peržiūrėti.

16. Atstovų Suvažiavimas

Parengti, išdiskutuoti ir priimti penkmečio o gal net dešimtmečio kultūrinės veiklos planą ir jo realizavimui numatytą sąmatą. Suvažiavimuose tai per vėlu svarstyti, reikia subrandintas idėjas ir parengtus planus formaliai priimti arba atidėti.

17. Į Suvažiavimus kviešti ne vien skyrius, bet ypač atkreipti dėmesį į pavieniui gyvenančius kolegas. (Apie tai jau buvo užsiminta anksčiau).

18. 1967 arba 1968 metais susaukti **Lietuvių Tikslųjų Mokslų Atstovų KONGRESĄ**, o šį suvažiavimą padaryti perengiamuoju tokiam Kongresui. Tam yra pribrendęs laikas ir palankios sąlygos. Jo pasirengimui galėtų gražiai pasitarnauti jau minėtos Tarybos arba specialus rinktinis, dar geriau skirtinis, arba kviestinis Kongreso rengimo komitetas.

19. Pagaliau noriu paliesti ALIAS ir PLIAS santykius. Dabartinis pasidalinimas į ALIAS ir PLIAS darosi skaldantis ir apsunkinantis. Kaip oficialiai besivadintume, esame lietuviai ir vienos sąjungos nariai, todėl Inž. ir Architektų Sąjunga turėtų būti, kad ir ne oficialus, bet tarpusavyje ir lietuviškoje spaudoje vartotinas pavadinimas. Tai tradicinis ir visiems suprantamas pavadinimas. Nerimta, kai į suvažiavimą, sakysime Detroite, nekviečiami kolegos iš Toronto, nes jie priklauso PLIAS, o klevelandiečiai atsiunčia stebėtojus. Patirtis įsakmiai rodo, kad formalus pasidalinimas veda ir prie praktiško atsiskyrimo. Nėra reikalo dirbtinai komplikuoti padėtį. Sudarykime vieną Centro Valdybą su "užsienio reikalų ministeriu", arba panašiai. Palaikykime broliškus ryšius su kituose kraštuose gyvenančiais kolegomis, tiesioginiai, be tarpininkų. Tuo nesiūloma panaikinti PLIAS arba silpninti tarpusavo ryšius, bet konsoliduoti darbą, kad žinotų kairioji, ką žada daryti dešinioji.

20. Technikos Žodis — techninės kultūros žurnalas. Tai labai aukštas reikalavimas, bet reikia prie to eiti. Tai vienintėlis rašytinis atsiminimas ir palikimas, kuris, mūsų pasididžiavimui arba nusivylimui, kalbės ir tada, kai mes jau tylėsime. Toks jau rašytinio žodžio likimas. Padarykime jį visų Mūsų Žodžiu.

Laikas neleidžia sustoti ties mūsų Sąjungos ateitimi, bet jos kelias tolimoje distancijoje bus panašus į "Lituanus" kelią: skelbti techninę kultūrą, savus rūpesčius ir lūkesčius, savo pa stangomis priartinti laisvę broliui savo žemėje, o patiems išlikti gyvais ir aktyviais lietuviškuo-

PROF. DR. INŽ. JONAS ŠIMOLIŪNAS

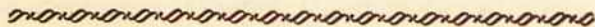
18



1878 — 1965

Porą mėnesių pasirgęs St. Mary ligoninėje, Racine, Wisc., gilios atminties prof. Jonas Šimoliūnas mirė 1965 m. vasario 11 d. Jo rašytas 1964 m. gruodžio 17 d. iš ligoninės laiškas, TŽ skaitytojams pertiektas praėjusių metų paskutiniame numeryje, — tai buvo paskutinis Jo laiškas Technikos Žodžiui. O Jis turėjo daug vilčių gyventi . . .

Vasario 13 d. buvo pašarvotas Acklam koplyčioje, Racine, Wisc., o vasario 14 d. — Petkaus (Marquette) koplyčioje, Chicagoje. Tą pačią dieną įvyko visuomenės iškilmingas atsisveikinimas: atsisveikinimo vadovas inž. K. Burba tarė žodį bei giminėms pareiškė užuojautą ALIAS Centro Valdybos, ALIAS Chicagos skyriaus ir Fraternitas Baltiensis Korp! vardu, toliau kalbėjo prof. S. Dirmantas — Liet. Profesorių Draugijos Amerikoje ir PLIAS Centro Valdybos vardu, inž. V. Izbickas — ALIAS Bostono skyriaus vardu, inž. B. Nainys — ALB



se siekimuose. Tai sėkmingiausiai galėsime atlikti savo veiksmus, juos tampriai suderinę su visais laisvėje gyvenančiais lietuviais ir laisvę mylinčiais žmonėmis, nes laisvė, kaip saulė šviečia visiems po ja esantiems, o ne vien privileijuotiems.

Baigiant noriu priminti, kad visada mums truks trijų dalykų: žmonių, laiko ir išteklių.

Chicagos Apygardos valdybos vardu, inž. St. Jokubauskas — "Plieno" Vyrijos vardu, inž. M. Narutis — Korp! Grandis vardu, inž. V. Mažeika — Korp! Neo Lithuania vardu, A. Valatkaitis — L. Šiaulių S-gos vardu.

Vasario 15 d., po gedulingų pamaldų Švč. P. Marijos Gimimo bažnyčioje, palaidotas Šv. Kazimiero kapinėse. Paskutiniam atsisveikinimui, laidotuvių dalyviai sugiedojo Lietuvos himną ir ant karsto buvo užberta paties velionies atsivežtos Lietuvos žemės.

Supylę naują prof. J. Šimoliūno kapą, visai netoli nuo taip neseniai supulto prof. S. Kulpailos kapo, ALIAS ir PLIAS Centro Valdyba su jų skyriais, taip pat ir Technikos Žodis, kartu liūdėdami, reiškia gilią užuojautą velionies giminėms ir artimiesiems.

Gilios atminties prof. dr. inž. J. Šimoliūną plačiau paminėsime sekančiame Technikos Žodžio numeryje.

VYTAUTAS PAVILČIUS

(1904 — 1965)

Ir vėl mus ištiko didelis smūgis — netekome dar vieno didelio Technikos Žodžio ramsčio, nuoširdaus ir energingo mūsų spaudos darbininko, buv. Technikos Žodžio ats. redaktorius ir Red. Kolegijos nario — Vytauto Pavilčiaus.

Vieną dieną dar prieš mirtį Vytautas pats į spaustuvę pristatė šiam numeriui skirtą savo rakraštį — inž. Arvydo Rimo nekrologą, o jau sekančią dieną — vasario 25 d. sustojo Jo širdis plakusi.

1965 m. vasario 28 d. Petkaus Marquette koplyčioje, Chicagoje, įvyko visuomenės atsisveikinimas: ALIAS Chicagos skyriaus vardu kalbėjo v-bos pirm. K. Burba, Technikos Žodžio vardu — K. Kaunas ir skautų vardu — B. Juodelis. Po gedulingų pamaldų Gimimo Panelės švenč. Marijos bažnyčioje, kovo 1 d. palaidotas šv. Kazimiero kapinėse.

ALIAS ir PLIAS centro valdybos, ALIAS Chicagos skyrius, Technikos Žodžio red. ir adm., kartu liūdėdami, reiškia gilią užuojautą Jo žmonai, dukterims, giminėms ir artimiesiems.

Gilios atminties Vytautą, kuris Technikos Žodžio ir sąjungos reikalams pašventė daug sielos ir brangios sveikatos, plačiau paminėsime sekančiame TŽ numeryje.

Dvifazinis šilumos perdavimas su dujų injekcija per purų ribinį paviršių. **A. A. Kudirka** (Argonne National Labs., Argonne, Ill). US At. Energy Comm. ANL-6862, 110 p. (1964).

Studija iš termodinamikos srities.

Ioninių dervų polimerizacija suspensijos būdu. **E. Virasoro**, **R. Capeletti** ir **H. Varniackas** (Santa Fe, Argentina). Paskaita 55-me American Institute of Chemical Engineers suvažiavime, 1965 m. vasario 10 d., Houston, Texas.

Pranešimas apie plastmasių gamybą.

Mineralai ir jų pasidalinimas kaikuriose Australijos anglyse. **Michelle Kemezys** ir **G. H. Taylor** (Div. Coal Research, C.S.I.R.O, Chastwood, Australia). Journal Inst. Fuel 37,389-97 (1964).

Apibūdinti įvairūs mineralai randami Australijos akmens anglyje.

Šilumos perdavimo tyrinėjimai Lietuvoje. **R. Viskanta** (Purdue Univ. Lafayette, Ind.) ir **D. Šatas** (Kendall Co., Barrington, Ill.). International Chemical Engineering 4,379-81 (1964).

Lietuvoje atliekamų darbų šilumos perdavimo tyrimų apžvalga.

Šilumai jautrus jėgos perdaviklis. **Benedictus K. Kaveckas** (Roselle, N.J.) ir **Estel C. Raney** US 3,163,045 (Wilcolator Co.), Patentas išduotas 1964 m. gruodžio 29 d.

Užpatentuota perjungiklio konstrukcija.

Trijų etapų konverteris. **Algirdas J. Gruodis** (Poughkeepsie, N.Y.), **Lawrence K. Lange** ir **William H. McAnney**. US 3,155,845 (International Business Machines Corp.). Patentas išduotas 1964 m. lapkričio 3 d.

Elektros srovės konverterio konstrukcija.

Radioaktyvių magnetinių miltelių, plyšių suradimui, sudėtis ir jų gamyba. **Zenon Kazenas** (East Cleveland, Ohio) ir **Richard A. Ward**. US 3,155,622 (John D. Steele). Patentas išduotas 1964 m. lapkričio 3 d.

Užpatentuoti paramagnetiniai radioaktyvūs milteliai, skirti plyšių suradimui metale.

Chlorinuoto polietileno kompozicijos. **A. A. Reventas** ir **J. M. Verdi**. Belgijos patentas 635,511 (Allied Chemical Corp.). Patentas išduotas 1964 m. sausio 27 d.

Plastmasių, turinčių gerą atspårumą šilumai ir sutrenkimui, sudėtis.

Amidų polimerai su nesočiais poliesteriais. **Kazys Sekmakas**. US Patentas 3,163,615 (De Soto Chemical Coatings, Inc.) Patentas išduotas 1964 m. gruodžio 29 d.

Užpatentuotas polimerų paruošimas, panaudojus nesočius poliesterus, amidas ir etileninius monomerus. Dėl reakcijos, susidaro termoreaktyvūs erdviniai polimerai. Jie aukštos temperatūros poveikyje pereina į netirpų, nesilydantį būvį. Šios rūšies medžiagos yra naudojamos aliuminio ir plieno paviršių padengimui apsauginiu sluoksniu.

Acrylamido polimerų vientisinis gamybos procesas. **Kazys Sekmakas**, **Robert E. Ansel** ir **Karolis Druga**. US Patentas 3,163,623 (DeSoto Chemical Coatings, Inc.). Patentas išduotas 1964 m. gruodžio 29 d.

Užpatentuotas pramoninės gamybos būdas paruošimui polimerų, kur trys komplikotos cheminės reakcijos vykdomos vienu metu: a) nesotieji amidai reaguojami su etileminiais monomerais, b) amidų grupės kondensuojamos su aldehidais ir c) susidarą aldehidų junginiai eterifikuojami su alkoholiais.

Daugiafazinio alternatoriaus kontrolės tinklas. **Algirdas A. Avizienis** (Pasadena, Calif.) ir **Howard L. Gerber**. US 3,151,288 (Barnes & Reincke). Patentas išduotas 1964 m. rugsėjo 29 d.

Užpatentuotas elektrinės įtampos reguliavimo tinklas.

Vairuojamos priemonės simulatorius. **Anatolijus Jazbutis** (Jamestown, N.Y.). US 3,154,864 (Rockwell Mfg. Co.). Patentas išduotas 1964 m. lapkričio 3 d.

Elektrinio tinklo konstrukcija, skirta automobilio vairavimo instrukcijoms.

Nešiojamas piūklas. James A. Godfrey ir **Kęstutis Damijonaitis** (Newington, Conn.). US 3,155,128 (Stanley Works). Patentas išduotas 1964 m. lapkričio 3 d.

Rankinio piūklo konstrukcija.

Klampiems skysčiams maišyti aparatas. **Joseph J. Grabauskas** (Chicago, Ill.). US 3,150,862 (Union Carbide Co.). Patentas išduotas 1964 m. rugsėjo 29 d.

Užpatentuota aparato konstrukcija.

TERMINŲ REIKALU

SVARBI VIETA ALIAS VEIKLOJE?

1964 m. TŽ 1 nr. straipsnyje "Terminologijos leidinio reikalas" rašoma, kad "ALIAS veikloje techninės terminologijos klausimas savo metu užėmė gana svarbią vietą".

Pirmiausia, techninės terminologijos klausimas užėmė ir turbūt dar užims svarbią vietą TŽ puslapiuose, bet ne ALIAS veikloje, kurioje jis tokios vietos niekad neturėjo ir tikriausiai neturės, kadangi klausimas yra žodžiai, o terminų rinkimas yra darbas. Juk nepriversi sąjungos narius rinkti terminus ir juos siųsti ten, kur jie kartotekuojami žodynui. TŽ puslapiuose daug kartų buvo to prašyta. Deja, tai yra grynai mėgėjų arba tos srities profesionalų-kalbininkų darbas, ir nelengvas darbas. (Pusę metų prie jo pasėdėjęs, teko naujus akinius užsisakyti ir entuziazmas jam žymiai sumažėjo.)

Nors toliau tame straipsnyje siūloma, bet iš tikrųjų nėra jokios prasmės leisti leidinį, ku-

riame būtų surinkti T. Žodyje jau atspausdinti terminai (apie 1000). Ir tai jau vien dėl to, kad jie buvo sugrupuoti sritimis. Leidineliui tektų juos perrašyti raidyno tvarka, kas būtų tikrai beprasmiška, kadangi T. Žodyje, manau, bus dar daug terminų paskelbta. Straipsnelio autoriaus nuomonė, kad "toks leidinėlis patekęs į aktyviai kuriančių lietuvišką techninę terminologiją asmenų rankas būtų tikrai jiems naudingas", nėra stiprus pagrindas tokiam leidineliui leisti. Kas aktyviai kuria lietuvišką techninę terminologiją arba tuo reikalu domisi, tas skaito ir TŽ bei turi tuos numerius, kuriuose terminai buvo skelbti. Susiriškite su vienu kitu kalbininku ir būsite maloniai nustebinti. Žinoma, gali būti tokių asmenų, kurie tuo reikalu susidomėjo tik neseniai. Jiems galėtų pagelbėti TŽ administracija, kurioje minimų TŽ numerių, manau, dar galima gauti.

V. Vintartas

LIETUVOS TECHNIKINĖJE SPAUDOJE

A. BALSAS

MOKSLAS IR TECHNIKA NR. 1, 1964

Ižanginiame rašoma: "Pasaulio tautas stebina tarybinė tikrovė, nes, ... auga pramonės gigantai, miškų tankumynuose ir smėlio dykumose kyla nauji miestai". Galima pritarti, kad stebina, nes per daugelį metų nekyla žmonių gerovė ir gyvenimas sovietijoje yra toks pat rūstus ir kietas.

Vėl žadama daugelio sričių gynybą kelis kartus padidinti, ypač chemijos ir trašų gamybą. Taip pat pripažįstami, kad ligšioliniai rezultatai yra labai menki ir žmonių reikalų paaukojimas gerbūvio nepaskubino.

L. BABILA nusiskundžia, kad Lietuvos respublikoje neišnaudotos skaičiavimo mašinos. O jų esama apie 600. Visai jos nebuvo taikomos kolūkiuose ir tarybinuose ūkiuose. Atrodo, kad reikalas yra beviltiškas. Gali atsitikti, kad mašinos "paprasytų" iš kolūkiečių pinigų, užuot jiems skyrus atlyginimus.

Taip pat dokumentacija yra nepritaikyta apdoroti mašinomis. Naują dokumentaciją mėgina įdiegti tik pati Vilniaus skaičiavimo mašinų gamybos įmonė. Nesiseka organizuoti ir skaičiavimo centrai. Maskvoje, gi, liaudies ūkio taryba kasdien gauna davinius, kaip faktiškai yra įvykdytas dienos planas, mėnesinis planas iki einamojo momento, mėnesinis planas procentais ir t.t.

V. LAPĖNAS ir K. RAMANAUSKAS rašo apie elektros energiją, kuri nevirtusi mechanine ar šilumine, dirba ir pavadoja sudėtingas mašinas ir įrankius. Elektroninėje technologijoje elektros energija tiesioginiai pritaikoma gamybos procesams. Vienas tokių prietaisų yra elektroninis separatorius, kuris gali surūšiuoti įvairių kietų kūnų dalelių mišinį, iš skystų mišinių išskirti skysčius arba kietas dalelytes. Veikimo principas — išnaudojimas nevienodo mišinių dalių elektrinio laidumo. Tokiame separatoriuje mišinys patenka

ant besisukančio būgno, kuris kartu yra ir elektrodas. Laidžiosios dalelės apsirauna to paties ženklo elektra ir atstumtos nuo būgno patenka į bunkerį. Tai elektrostatiniai separatoriai. Yra ir vadinamo vainikinio išlydžio separatorių, kur naudojamas įtampos elektrodas ir įžemintas elektrodas. Elektrodai pagaminti iš tinklelio. Skirtingų ypatybių dalelės pasiekia elektrodą įvairiame aukštyje ir turi galimybės pakliūti į atskirus bunkerius. Sėkmingai atliekami dažymo darbai elektriniame lauke — sutaupoma 25-75% dažų. Galimas ir elektrinis maišymas.

Skystyje vykstant impulsyviu aukštos įtampos išlydžiui, jo veikimo zonoje susidaro stiprus hidraulinis smūgis, sukeliama daliniai kavitaciniai procesai, garsiniai, ultragarsiniai ir rezonansiniai reiškiniai. Tai vadinamas elektrohidraulinis efektas, kurį galima panaudoti uolienoms, popieriui, šlakui, grūdams smulkininti, pienui homogenizuoti ir pasterizuoti, metalams išuolienų išskirti ir pan. Norima elektroninę technologiją pritaikyti ir žemės ūkyje, sukurianti agregatą, kuris gamintų trąšas ir pats jomis tręštų dirvą.

F. BIELINSKIS tęsia prieš dvejus metus pradėtą diskusiją apie urbanizaciją ir pramonę. Autorius, jau tapęs sovietiniu patriotu, tvirtina, kad Lietuva yra surišta neatsiejama ryšiais su plačiąja "tėvyne" ir todėl nėra reikalo rūpintis buržuaziniiais laikais įsikūrusiais miestais ir miesteliais. Dabar išryškėjo faktas, kad visa pramonė koncentruojasi Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliu ir Panevėžio didmiesčiuose. Neturėtų būti jokių ribų šių miestų gyventojų skaičiui. Reikalui esant apie šiuos miestus 20-50 km atstumuose galima kurti miestus-satelitus. Gali lengvai susidaryti išsitas pramonės ruožas Kaunas-Vilnius pakelėje.

J. MATĖNAS — Technikos pažanga neįmanoma be kvalifikuotų darbininkų. Nusiskundžiama, kad daugelis įmonių baigusias mokslą merginas nenoriai priima dirbti tekintojomis. Vilniaus elektros skaitiklių gamybos kadru skyriaus viršininkas tiesiog atsakė, kad jiems žaisti su merginomis nėra laiko. Tuo tarpu broliškose respublikose moteris turi lygias teises į pačius sunkiausius darbus ir ten jos neblogiau susidoroja su darbu, negu vyrai.

PRAKTIKAS pateikia vaizdą, koks turėtų būti įmonės direktorius. Pagrindinės jo savybės:

1. Turi būti geras organizatorius. Tam reikia ilgametės techninės ir ūkinės — gamybinės praktikos.
2. Turi mokėti elgtis su žmonėmis. Negali save leisti įžeisti net ir nemandagiam žmogui, visuomet turi išlaikyti ramumą ir savitvardą.
3. Turi mokėti greitai ir teisingai nuspręsti. Turi nevengti prisipažinti klaidų. Tačiau klaidų neturi būti daug ir jos neturi kartotis. Priešingu atveju pati atviriausia savikritika neišsaugos autoriteto. Turi branginti tiesą ir būti teisingas. Reikia mokėti pasakyti akysna ir nemalonius dalykus, pvz., įspėti už blogą darbą. Labai svarbu mokėti pavaldinį pagirti.
4. Elgsena ir veiksmai turi būti pavyzdys pavaldiniams. Asmenišką gyvenimą taip pat turi būti pavyzdingas. Neturi būti išdidus ir pasipūtęs, bet jis neturi leisti familiarizmo.

Reikia mokėti išlaikyti atitinkamą atstumą tarp savęs ir pavaldinių ir iškovoti autoritetą. Be autoriteto negalima vadovauti kolektyvui. Direktorius turi laiku atskirti draugiškus santykius nuo familiarizmo. Familiarizumą dažniausiai pasireiškia trūkstant darbo drausmės.

5. Turi mokėti paskirti įpareigojimus ir kruopščiai patikrinti, kaip jie yra įvykdomi.

Autorius toliau smulkiai išdėsto direktoriaus dienotvarkę. Visi samprotavimai beveik nieko nesiskiria nuo kapitalistinio pasaulio galvojimo. Įdomu, kad nieko neužsimenama apie partines-ideologines direktoriaus savybes.

— Rytų Vokietija yra riebiausias kšnis Sovietijai, nes lyginamasis prekybos svoris yra 18,1%, kai Čekoslovakijos — 11,8%, Lenkijos — 8,6%, Bulgarijos — 8,6%, Vengrijos — 5,9%. Kietasis kšnis — Kūba palyginamai turi nemažą svorį — 4,5%.

— Naujos knygos: Martinėnas B. — Trikotažo technologija, 212 psl.

— Valstybiniame Mokslo Darbų Koordinavimo komitete nusiskundžiama, kad geležies korozijos nuostoliai Lietuvoje labai dideli — per metus siekia 4 mln. rb. Blogai saugojama brangi žemės ūkio technika kolūkiuose, tarybiniuose ūkiuose ir Respublikiniam susivienijimui priklausančiose bazėse. Žemės ūkio mašinos bei padargai, pasibaigus darbų sezonui, laikomi po atviru dangum, nenuvalomi, nesirūpinama jas nudažyti po remonto.

MOKSLAS IR TECHNIKA NR. 2, 1964

TSRS Mokslų akademijoje buvo užsiminta apie ASMENYBĖS KULTO LIEKANAS. Akademikas L. Iljičiovas gana suktai ir miglotai nukalbėjo: "Kada skepticizmas pasireiškia madingų idealistinių buržuazinės filosofijos kryptių atžvilgiu, tai čia viskas aišku. Iš filosofijos, kuri remiasi idealizmu ir metafizika, mokslui tikrai nėra ko laukti. Bet ką sakyti, kada skeptiškai žiūrime į visą filosofiją — DIALEKTINĮ IR ISTORINĮ MATERIALIZMĄ.

Tai žymia dalimi yra rezultatas to, kad į marksistinę, lenininę filosofiją nepagrįstai buvo pernešta visa, kas jos vardu asmenybės kulto (Stalino — Red.) metu tvirtindavo kai kurie mūsų filosofiniai veikėjai. Mes dar ne iki galo susidorojome su pasėkomis tos visiškai nenormalios padėties, kuri tuo laiku egzistavo filosofų ir gamtos mokslų tyrinėtojų santykiuose".

Noris paklausti, kaip gi buvo žmonių santykiuose? Pasaulio istorijoje, bent pastaraisiais šimtmečiais, tikrai nebuvo ideologijos, kaip bolševikų, kurių partija visų sričių gyvenimą tiek persunktų vieno asmens dievinimo kultu. Niekad istorijoje nebuvo tokio dvasinio žmonių pavergimo ir suterorizavimo, kaip stalininėje gdynėje. Visa tat virkdė komunistų partija ir dabar sunku pačiai sau mirties dekretą rašyti.

A. LUGAUSKAS parašė agitacinį straipsnį — "Glaudžiau su praktika", naudodamas naują sąvoką — "žemės ūkio chemizavimas". Visi nepasisekimai priskirti chemijos neišvystymui. Žmonių pašalinimas nuo lietuviškos žemės ir sugrūdymas į kolchozų gyvenvietes jau neša pasekmes: 20% derliaus piktžolių sunaikinama. Užtat ir triukšmas dėl herbicidų. ... "Chemija padarys revoliuciją ir žemės ūkio mechanizacijos, statybos, melioracijos bei kitose srityse, kur įprastas medžiagas vis daugiau pakeis sintetinės." Jau žinome, kad chemija neišgelbėjo N. Chruščiovo sosto.

A. RABČINSKIS rašo apie automobilių transportą. Sumini, kad Europoje žūsta kasmet apie 50 tūkst. žmonių, JAV-bėse — 37 tūkst., bet nepapildo statistikos sovietijos daviniais. Matyti, yra paslaptis. Tačiau labai metodiškai dėsto apie nelaimių priežastis

ir moderniškas apsaugos priemonės, pvz. persijuosimą diržais.

A. UŽKARĖNAS rašo apie Marijampolėje-Kapsuke pastatytą kombinuotų pašarų gamyklą, kurios pagrindinis korpusas 40 m aukščio. Atrodo, kad tai vienintelė Lietuvoje įmonė, kur tokiu mastu gaminami pašarai paršeliams žinduokiams, viščiukams, ančiukams, penimoms kiaulėms, melžiamoms karvėms. Duotas pieštinis fabriko siluetas.

C. TEIŠERIS aiškina, kad gali būti įvairios kokybės elektros energija. Toliau skaitant paaiškėjo, kad reikalas sukasi apie elektros linijų voltažo nepastovumą. Daugelyje įmonių įtampos svyravimas yra 20%, tas pats ir žemės ūkiu tinkluose. Autorius nurodo, kad, įtampai sumažėjus 5%, elektros lempos šviesos sriautas sumažėja 17,5%, įtampai sumažėjus 10% — šviesos sriautas sumažėja 34%, o liuminescentinių lempų šviesa labai neigiamai veikia regėjimo nervus. Įtampai padidėjus 10%, lempų tarnavimo laikas sumažėja 2,5-3,3 karto. Panašiai blogi reikalai ir elektros variklių darbe. Baigdamas autorius klausia: "Įmonių energetikai! Kokia padėtis pas jus?"

PRAKTIKAS vėl pateikia moksliską nagrinėjimą — "Direktorius ir sekretorė". Sekretorė turi būti patikimas asmuo ir niekuomet nesielgti išdidžiai. Ir šiam

pačiam autoriui yra pasitaikę, kad jo sekretorė norėdavo direktoriauti. Tokias jis tuojau šalino. Reikia vengti veiksmų, kurie gali sukelti įtarimą, kad dėmesys sekretorei viršija tarnybines pareigas... "Žinau atsitikimą, kai už intymius ryšius su sekretore direktorius prarado ne tik pareigas, bet galėjo prarasti net gyvybę, kai "tarnybinėje išvykoje" su sekretore automobilį ištiko rimta avarija". Toliau dėstomos sekretorės pareigos, kurių esama daugiau, negu pas buržuazinius direktorius, nes ji turi ne tik vesti telefoninius pasikalbėjimus, bet juos registruoti; raštų ir telegramų pateikimas; vedama laišku registracija, kurie tiesioginiai adresuoti direktoriui; toliau lankytojų priėmimas ir įleidimas pas direktorių, vedama jų registracija; toliau tarnybinių išvykų registracija ir komandiruočių dokumentų tikrinimas bei išvykstančių apklausinėjimas; skundų ir pareiškimų priėmimas: pasitarimų salės paruošimas ir posėdžių tvarkaraščio kontrolė ir t. t.

P. BARZDA — su dideliu atsidėjimu aprašo amerikietiška elektros kėdė mirties sprendimams vykdyti, kuri buvo įvesta Niujorko valstijoje 1888 m. Kuklus autorius nepasigyrė, kad sovietai šioje srityje Ameriką pralenkė: šūvis į pakaušį daug pigesnis ir efektyvesnis, nereikalaujantis jokių pasiruošimų, net masiniam darbu.

B.

TECHNIKINĖ APŽVALGA

ČIKAGOS UNIVERSITETAS BAIGIA IŠVYSTYTI DEBESŲ GAMYBOS MAŠINĄ

Šveicarų fizikas Ulrich Katz su padejėjais baigia pagaminti "debesų gamybos mašiną", kuri turi pakartoti tas pačias sąlygas susidaryti debesims, kurios sukuria debesis ir iššaukia lietų ar sniegą gamtoje. Sudarius tas sąlygas dirbtinai, bus galima daug geriau suprasti atmosferines sąlygas ir rasti tikras priežastis, kodėl debesys laikosi neišsisklaidydami, kodėl jie tirštėja, kodėl pradeda lyti. Gal tuo pačiu pavyktų debesis, plaukiančius virš Kalifornijos dykumų, išsilyti, suteikiant žemei taip reikalingą drėgmę. Visus tuos klausimus tikimasi atsakyti, pabaigus gaminti minėtą mašiną.

Mašina bus 7 pėdų aukščio ir susidės iš daugybės vamzdžių, žarnelių, cilindų, čiaupelių, elektroninių vožtuvėlių, rėlių ir kitokių mechaninių dalių. Pagrindinė dalis bus debesų kamera, cilindrinės formos indas maždaug galiono talpos, kuriame bus galima pagaminti debesis, betkokio tirštumo ir betkokios temperatūros. Taip pat bus įmanoma gauti debesį "apipurkšti" dulkelėmis, branduolinėmis medžiagomis ar betkokiomis debesimis sudarančiomis ar išsklaidančiomis medžiagomis, tuo susipažįstant su debesų kitimo sąlygomis.

Intymiai pažinus debesis, bus lengva surasti būdus juos nulydinti ir tuo būdu kontroliuoti orą pagal savo nuožiūrą. Tyriniais rūpinasi tarptautiniai žinomas oro ekspertas dr. Byers, kuris tuo tarpu nieko neprizada ir net nebando spėti, kada žmogus galės daryti įtakos orui, tačiau yra labai optimistiškai nusiteikęs, sakydamas, kad žmogus, sužinojęs kaip gamta kontroliuoja orą, galės pats lengvai daryti įtakos oro pasikeitimams.

Tačiau dr. Katz įspėja, kad žmogus dar labai mažai nežino apie lietaus atsiradimo priežastis ir ilgai neišsprendžia priežastys atrodo vis labiau ir labiau komplikotos.

CT-AAD

Maserio ir Laserio išradėjas gavo Nobelio Fizikos premiją.

1964-tųjų Nobelio fizikos premijos pusė teko 49 metų amžiaus Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, Mass., profesoriui daktarui Charles H. Townes už išradimą ir išvystymą maser (sutrumpinta iš: Microwave Amplification by Stimulated Emission of Radiation) ir laser (Light Amplification...).

Maser, kaip žinome, yra lyg koncentruotas radijo bangų sriautas, neišsisklaidantis į šalis ir neprarandantis savo intensyvumo labai ilgais nuotoliais. Svarbus yra jo pritaikymas radijo teleskopui, pagaunančiam ir sustiprinančiam radijo bangas, ateinančias iš erdvės. Čia jis tarnauja kaip labai jautrus begarsis stiprintuvas, pačių silpniausių radijo signalų priėmimui. Maser kaskart vis plačiau pritaikomas visoje elektronikoje ir laikomas pagrindiniu išradimu po tranzistoriaus.

Panašioms tikslams jis pritaikomas laser komunikacijos, medicinos, karinių mokslų srityse. Juo galima suvirinti, sutirpdyti, ar net išgarinti nemažus kiekius bet kokios medžiagos, ne vien iš arti, bet ir per nemažus atstumus. Lasser spindulys gali būti paleistas į erdvę mažesniu negu 0.01° kampu, kas, nukreipus tokį spindulį į mėnulį, apšviestų tik 10 mylių diametro plotą. Mokslininkų tarpe šis išradimas lyginamas savo svarba su branduoliniu šilumos atpalaidavimu.



NAUJAS INŽINIERIUS DOKTORANTAS

Ramutis Zakarevičius gimė 1937 m. Klaipėdoje, gimnaziją baigė Sydney, gaudamas "maximum pass" ir buvo 14-tas visoje South Wales Valstijoje. Gerai baigęs gimnaziją, gavo valstybinę stipendiją studijuoti Sydney U-te inžineriją. Čia jam irgi gerai sekėsi — pasižymėjo ne tik gabumu, bet ir darbštumu. Jau 1956 m. pabaigoje gauna "B. Sc." laipsnį (su svarbiu dalyku — fizika), o 1959 m. pradžioje įsigyja "B. E." (Hons).

I N Ž. A R V Y D A S R I M A S

tragiškai žuvo 1964 m. sausio 9 d. lėktuvo avarijoje. Arvydo asmenyje lietuvių inžinierių šeimai o ir visa lietuviškoji visuomenė, neteko daug žadėjusio jaunosios kartos žmogaus.

Gimė 1940 m. kovo 22 d. Kaune, vaikystę praleido Vokietijoje, mokyklinį amžių Chicagoje. Illinois Universitetą baigė 1963 m. Urbanoje, įsigydamas elektros inžinerijos bakalauro laipsnį. Baigė su pagyrimu, visad bėpirmaudamas dekanos garbės sąrašuose.

Gyvenimas, atrodė, turėjo būti labai našus. Mokydamosi metu skautąja, stovyklauja, dirba Akademikų Skautų S-goje, Liet. Studentų S-goje (1961 ir 1962 m. Centro Valdybos pirmininkas). Sueigose, susirinkimuose visad turįs naujų sumanymų, mokąs sudominti pažadinti visus ką nors dirbti, kur tik galėdamas visiems padeda. Baigęs Un-tą nenutraukia ryšių su jaunesniais, o taip pat palaiko ryšį su Technikos Žodžiu, pateikdamas trumpas žinutes.

Šių išradimų istorija prasidėjo 1951 metais, kai šis mokslininkas sėdėjo Washingtono (D. C.) parke, laukdamas restorano atidarymo. Bėgalvodamas, jis priėjo išvados, kad kontroliuojant molekulių ar atomų aktyvumą, galima pagaminti mikro-trumpas radijo bangas, turinčias šviesos bangų savybes. Laikydamasis šios idėjos, C. H. Townes jau kaip fizikos profesorius Niu-Jorko Kolumbijos universitete su savo bendradarbiais 1954 metais išvystė pirmąjį maser'į. Tęsdamas savo tyrimus toliau ir pritaikydamas tą patį principą šviesos bangoms, po keturių metų jis išvystė ir laser'į.

Toliau seka "Post graduate" studijos. Ramutis tais pačiais metais gavęs Electrical Research Board stipendiją, vykdo tyrinėjimus Sydney u-to inžinerijos dep-te ir magistro laipsniui gauti dirba prie "Circuit Application of Thyristors". 1961 m. pabaigoje gauna magistro laipsnį — "M. Egn. Jc."

To jaunam inžinieriui neužtenka, kad gautų daktaro laipsnį, studijuoja ir tyrinėja "Switching Properties of Series — connected Thyristors". Šį darbą tikisi baigti 1965.

R. Z yra parašęs šiuos mokslo straipsnius:

1. A Filter for Phase — controlled rectifiers". Proc. I.R.E. (Aust.) 1962.

2. Analysis of Series Regulators as active Two-part Networks, The Radio & Electronic Engineer 1960.

Ramutis Zakarevičius pasižymi ne tik mokslo srity — dalyvauja ir lietuvių visuomeniniame gyvenime. Jis yra Sydnejaus Inž. ir Arch-tų D-jos narys. Gerai skambina pianinu ir tuomi dažnai prisideda prie iškilmingų švenčių programos išpildymo paskambindamas solo arba akomponuodamas.

Palinkėsime jam tolimesnės sėkmės moksle ir visuomeniniame darbe. **B. Daukus**



Jo užmojams, domėjimusi viskuo — maža laiko, tarsi ieškodamas savęs jis paskubomis nori suimti savo sielon visą pasaulį. Motociklu apvažinėjęs visas JAV, jis kruopščiai ruošiasi, taupo pinigus, kelionei aplink pasaulį. Reikia pažinti, kad galėtum kitiems duoti, sakydavo, bet gal tai buvo troškimas ieškoti, pamatyti ir išgyventi grožio pajautimą, išugdytas jame jo mamos, menininkės Agos Rimienės, gal kartu virė jame ir tėvo Kazio Rimo, vieno iš geriausių Nepr. Lietuvos lakūno, kraujas — kilti aukštyn, skraidyti erdvėse. Jau Urbanoje, būdamas studentu, įsigijo piloto leidimą, o pradėjęs dirbti savo specialybėje, tyrimų laboratorijoje — United Research Corp., San Francisco, ruošėsi įsigyti ir tolumo skraidymo kvalifikacijas.

Vieną rytą Arvydo valdomas geležinis paukštis nepakluso ir sudužo druskos pelkėse prie San Francisco; vos tik išskėtusio sparnus gyvenimam Arvydo gyvenimo siūlas nutrūko. Kūnas parvežtas Chicagon ir didžiulės minios žmonių palydėtas į šv. Kazimiero kapines.

R. P. (V. Pavilčius)

Veikloje ir gyvenime

RUOŠKIMĖS SUVAŽIAVIMUI

Šiais metais vasario 25 d. suėjo penkiolika metų nuo ALIAS įsisteigimo. Ta sukaktis bus paminėta aštuntame ALIAS suvažiavime, kuris įvyks rugsėjo 4, 5 ir 6 d. Bostone. Bostono skyrius tam suvažiavimui jau ruošiasi. Tikimasi, kad aštuntasis ALIAS suvažiavimas bus gausus ir praeis penkiolikos metų sukaktuvių nuotainioje. Kad tinkamai suvažiavimas praeitų, jau dabar pats laikas jam ruoštis. Jo pasisekimas ir priklausys nuo skyrių valdybos ir kolegų aktyvaus prisidėjimo ir gausaus dalyvavimo suvažiavime.

Centro valdyba 1964 m. gruodžio 28 d. raštu pranešė skyrių valdyboms apie suvažiavimo laiką ir vietą. Taip pat prašė apie tai painformuoti savo narius.

Suvažiavimo dienotvarkė susidės iš dviejų pagrindinių dalių: iškilmingo posėdžio, paminėjimui penkiolikos metų sukakties, ir darbo posėdžio, organizacinių reikalų svarstymui. Suvažiavimą užbaigsime baliumi, kurį suruos Bostono skyrius.

Be organizacinių reikalų centro valdyba nori, kad suvažiavime būtų keleta paskaitų ar pranešimų mokslinė ar techninė tema. Todėl skyrių valdybos yra prašomos neuždelsiant pranešti centro valdybai, kas iš kolegų sutiktų padaryti minimus pranešimus ir kokia tema. Tas yra svarbu, kad sudarius suvažiavimo programą.

Be to, skyrių valdybos yra prašomos ruoštis šiam sukaktuviniam suvažiavimui, duoti pasiūlymų dėl programos ir raginti skyrių narius gausiai jame dalyvauti, kad tinkamai būtų atžymėta penkiolikos metų sukaktis.

ALIAS Centro Valdyba

LITUANUS VAJUS

Lietuvių Studentų Sąjunga, supažindinimui kitataučių su Lietuva, leidžia anglų kalba *Lituanus* žurnalą. Jo apie 5000 egzempliorių be mokesčio siunčiama visoms laisvojo pasaulio universitetų bibliotekoms, politikams ir laikraščių redakcijoms.

Tam vykdyti, be darbo, reikalinga nemažai lėšų, kurios surenkamos iš lietuviškos visuomenės. Šiuo metu visos lėšos yra išsemtos, todėl š.m. kovo mėnesyje Studentų Sąjunga vykdys prenumeratos ir aukų rinkimą JAV ir Kanadoje.

ALIAS centro valdyba kreipiasi į visus inžinierius ir architektus prašydama paremti šį mūsų jaunimo svarbų darbą, užsiprenumeruojant ir suteikiant aukų *Lituanus* žurnalo leidimui.

Nelaukite kol į jus kreipsis prenumeratos rinkėjai, bet neatidėliodami, prenumeratos mokestį ir aukas siųskite: LITUANUS, P.O. Box 9318 Chicago, Ill. 60690. Prenumerata metams \$3.00.

Visi ALIAS skyriai, prašomi, atsižvelgiant į tai, skirti auką iš skyriaus išdo.

ALIAS centro valdyba

● ALIAS Centro Valdyba vasario 19 d. posėdyje detalizavo aštuntojo ALIAS suvažiavimo Bostone darbotvarkę. Pasigendama iš kai kurių skyrių greitesnio reagavimo į c. v. laiškus. Nevisi skyriai atsiliėpė suvažiavimo reikalui. Tuo sunkinamas suvažiavimo planavimas.

● Centro Valdybos rūpesčiu, vasario 14 d. per Detroito lietuvių radijo pusvalandį buvo paminėtas prof. Steponas Kairys. Kalbėjo dr. S. Juzėnas.

● ALIAS Centro Valdybos pirm. č. Staniulis įeina į centrinį vajeaus komitetą, rinkimui aukų ir prenumeratų LITUANUS žurnalui. Jis yra to komiteto pirmininku. ALIAS Centro Valdyba Lituanus žurnalui paskyrė 100 dol. auką.

WASHINGTONO LIETUVIŲ TECHNIKOS IR GAMTOS MOKSLŲ DRAUGIJA

Ši Draugija Washingtone veikia jau ketveri metai, kaip ALIAS skyrius. Pasivadino tuo vardu, norėdama apjungti ne vien inžinierius ir architektus, bet visus technikos, matematikos ir gamtos mokslų specialybių žmones. Iki šiol savo veikla pasigirti negalime: veikla protarpiais pagyvėja, o tarpais tik pusgyvė. Narių galėtų būti apie 30, bet sąrašė yra tik 22, o aktyvių, nuolat ar kartais dalyvaujančių, tik apie 16.

Narių sudėtis yra gana įvairi: aerodinamikos inž. — 1, architektų — 2, chemikų — 1, elektros inž. — 4, fizikų — 2, matematikų — 2, mechanikos inž. — 2, miškų inž. — 1, okeanografų — 2, geologų — 1, statybos inž. — 3, žemės ūkio inž. — 1.

Dauguma dirba valdiškose mokslo ir tyrimų institucijose, o mažesnė dalis privačiose bendrovėse. Kelias turi įkūrę statybos bendrovė ir verčiasi savarankiškai. Vašingtonas yra sparčiai augantis miestas, patyrę statybininkai čia gali prasiveržti.

Šaukiami trys — keturi susirinkimai per metus. Mėginama juos padaryti pramogingais, kad tuo patrauktų tiek jaunuosius, tiek ir vyresniuosius. Stengiamasi išieiti iš formalios susirinkimų rutinos į gyvą profesinio ir socialinio pabendravimo sueigą. Dalyvauja nariai, šeimos ir svečiai, tačiau nariai atskirai aptaria Draugijos reikalus. Paskaitos ir pobūvis vyksta bendrai.

Pradžioje tie suėjimai būdavo gana pramogingi ir gausūs, bet dabar jų skaitlingumu negalima pasigirti. Ši klasinė visų draugijų liga užpuolė ir mūsų draugijai dar jauną draugiją. Jos tolimesnį likimą, tuo tarpu sunku būtų pramatyti.

Paskaitų per tuos suėjimus iki šiol yra buvę: R. Zalubas — Spektroskopiniai tyrimai, A. P. Mažeika — Okeanografija ir jos tikslai, S. Leimonas — Atominiai reaktoriai, A. Barzdukas — Nauji stiliai gyvenamiems

namams, V. Viliamas — Arktiniai tyrimai, I. Saldukas — Laiko skaičiavimas.

Mėginama ne vien techniškos, bet ir bendresnės kultūrinės paskaitos. Viena buvo dailininko J. Bagdono apie abstraktų piešimą. Numatoma ateity ir muzikinių programų. Sekančiame susirinkime (1965 m. sausio mėn.) planuojama B. Saldukienės geologinio pobūdžio paskaita ir garsinis Moho projekto filmas. Kovo mėnesį numatoma V. Mošinskio (iš Philadelphijos) paskaita apie helikopterų statybą ir numatomus jiems ateity galimumus.

Bandymai kuo daugiau pritraukti studentų iki šiol nebuvo vaisingi, bet, kita vertus, lietuvių studentų, ypač techniškų sričių, skaičius Vašingtone yra labai mažas. Vyrauja pažiūra, kad lietuviškas profesinis-socialinis bendravimas draugijai yra prasmingas, jei tuo patraukiamas jaunųjų profesionalų prieauglis. Tuo tikslu ir ši draugija buvo atitinkamai sudaryta.

Nusiskundimų jaunaisiais čia neturim — dauguma jų mielai ir net aktyviai dalyvauja, tačiau atvykstančių skaičius į Vašingtoną dirbti yra nepaprastai mažas. O tai reiškia, kad technikos ir gamtos mokslus baigę jauni lietuviai pasuka mieliau į industrinį darbą, negu į mokslinį. Be abejo, galimybės tyrimų darbams yra ne tik Vašingtone, bet ir kitur esama tyrimų institucijų, tiek valdiškų, tiek ir privačių. Jei jaunieji lietuviai daugiau eitų į mokslinių tyrimų sritį, be abejo, nemaža jų dalis turėtų apsistoti Vašingtone. Iki šiol matėsi tik labai nežymūs ženklai: vos keletas jaunuolių per pastaruosius tris - keturis metus. Draugija galėtų, gal būt, tuo atveju būti kam nors naudinga patarimais, informacija, o kartais net ir rekomendacija. Esama draugijos narių, dirbančių svarbiose institucijose.

1964 m. lapkričio 7 d. išrinkta nauja valdyba: A. P. Mažeika — pirm., A. Vasaitis — sekr. ir S. Leimonas — išd. A.P.M.

DETROIT, Mich.

Sausio mėn. įvykusiame Society of Automotive Engineers suvažiavime, Detroit, aktyvių suvažiavimo dalyvių tarpe buvo ir lietuvių.

Inž. S. Bačkaitis, kuris įeina į "Truck Drive" komitetą paruošė temą: "Padangų ir automobilio pakabinimo įtaka sunkvežimio važiuvimui". Straipsnis išspausdintas specialiaame suvažiavimo leidinyje. S. Bačkaitis dirba Chrysler kompanijoje.

Šiame suvažiavime taip pat aktyviai dalyvavo ir inž. A. Butkūnas. Jis diskutavo japonų inžinieriaus paruoštą paskaitą: "Moto ro vibracijos matavimo būdai". A. Butkūnas dirba Ford Motor Co. J. D.

CHICAGO, ILLINOIS

Paskutinis ALIAS sk. senosios Valdybos susirinkimas, skirtas organizaciniams reikalams įvyko sausio 8 d., Jaunimo Centre..

Nežiūrint ilgos darbotvarkės, pirmininkavęs D. Šaštas išsėmė ją pilnai, sklandžiai ir greitai.

J. Rimkevičiaus skersinis piūvis per Sąjungos veiklą palietė daug problemų ir iškėlė naujų sugestijų. (Dėl jo aktualumo, šį pranešimą dedame atskirai). Diskusijose, kuriose dalyvavo K. Burba, B. Lukštaitė, V. Pavilčius, buvo pageidauta, ateityje prie atskirų jo punktų sustoti atskirai, o taip pat jo kai kurias vietas panagrinėti ir T. Žodyje. Tikimės, kad valdyba



Washingtono Lietuvių Technikos ir Gamtos Mokslų D-jos valdyba. Iš kairės į d.: S. Leimonas, P. A. Mažeika, A. Vasaitis.

ras tam laikui dar prieš sąjungos suvažiavimą, skirdama tam bent po pusvalandį laiko būsimuose susirinkimuose.

Valdybos pirm. Pranas Urbutis savo ataskaitiniame pranešime ragino nepasidaryti siaurais specialistais, bet siekti gilesnio kitų mokslų pažinimo ir platumo. Taip pat kėlė veikimo sistemos reikalingumą bei būtinumą.

Jo pateikta veiklos apyskaita buvo labai santūri. Pateikti faktai parodė, kad valdyba per savo veiklos metus yra atsiekusi labai reikšmingų rezultatų: įsteigta Studentų Sekcija, priimta į Sąjungą apie 30 naujų narių, susirinkimų lankymo vidurkis labai geras, be to, užtikrino, kad įstrigęs prieš eilę metų prof. A. Varono knygos "Lietuvių Kryžiai" išleidimas bus įvykdytas (anglų ir lietuvių kalbomis) dar šiemet.

Šie faktai tikrai džiugūs ir be paaiškinimų. Užtai priklauso buv. valdybai kolegiška padėka. Mūsų veikimo kokybinė ir kiekybinė kreivė aštriai kyla. Tikimės, kad tas pats vyksta ir kituose skyriuose.

Susirinkimui sekretoriavęs "Lituanus Fondo" pirm. A. Lukas painformavo apie Lituanus administracijos persitvarkymą, jos persikėlimą į Čikagą, dėl vajuos nebuvimo susidariusius finansinius sunkumus ir degančias skolas.

Nesileisime toliau į įdomų pranešimą, nes manome, kad būtų pravartu atskiru straipsniu panagrinėti T. Žodyje Lituanus reikalus ir užimti aktyvesnę paramos poziciją jo atžvilgiu.

Skyrius yra šiemet parėmęs Lituanus 100 dol., o susirinkimo metu virš dešimties kolegų įstojo jo rėmėjais.

G. J. Lazauskas kvietė kiekvieną rašyti į T. Žodį, pradėdant nuo įvairenybių ir aktualijų, užtikrų savo darbuose ir techniškoje spaudoje.

A. Pargauskas apibūdino finansinę T. Žodžio būklę, kuri šiuo metu yra gera. Tačiau reikia daugiau prenumeratorių ir tvarkingesnio už jį atsiskaitymo, kad jis galėtų pilnai save išlaikyti.

Sekantiems metams išrinkta naujoji skyriaus valdyba: K. Burba, V. Domanskis, G. Vėžys, A. Traška ir A. Urbutis. Revizijos komisija: P. Urbutis, V. Nauzdžius ir A. Vengrys.

Pažymėtina, kad susirinkime dalyvavo Liet. Miškininkų Draugijos pirm. V. Žemaitis, kuris savo kalboje, be kita, vaizdžiai nušvietė savo draugijos veiklą.

Greta veteranų, susirinkime dalyvavo nemažai studentų. Kaip visuomet po susirinkimo, mūsų ponių klubas pasižymėjo savo vaišingumu.

CHICAGO, ILL.

● **ALIAS** Chicagos sk. sausio 8 d. išrinktoji valdyba 1965 metams savo pirmame posėdyje, vasario 15 d., pareigomis pasiskirstė taip: pirm. — Kostas BURBA, 8707 Circle Drive, Hollywood, Ill. 60513, (Telf. HI-7-9527), — vicepirm. Aleksandras TRĄŠKA, 7125 S. Christiana Ave., Chicago, Ill. 60629, (Telef. PR-6-0692), sekr. Gintautas VĖŽYS, 6349 S. Artesian Ave., Chicago, Ill. 60629, (Telef. 436-5369), — išd. Vandelinas DOMANSKIS, 9558 S. Ridgeway, Evergreen Pk., Ill. 60642, (Telef. GA-4-5869), vicepirm. — ryšiu su visuomene ir spauda — Algimantas URBUTIS, 6519 S. Albany Ave., Chicago, Ill. 60629, (Telef. GR-6-1898).

Valdybos atstovas prie Technikos žodžio — K. Burba. Revizijos komisija: P. Urbutis, A. Vengrys ir V. Naudžius.

● **PROF. IGNO KONČIAUS PAGERBIMAS.** Š.m. vasario 7 d. Chicagoje buvo pagerbtas prof. Ignas Končius, kuriam netrukus sueis 80 metų amžiaus. Jubilias mums ypač yra gerai žinomas, kaip fizikos profesorius ir katedros vedėjas V. D. Universitete, Kaune. Medikai, biologai, farmacininkai, chemikai, matematikai, architektai ir inžinieriai — visi klausė jo įdomias paskaitas. Jo dėstymas buvo gyvas, kiekviena žingsnyje surištas su aplinka ir nepaprastai atidžiu gamtos stebėjimu. Jis buvo griežtas egzaminatorius: reikalavo ne atsakymų, bet supratimo.

Plačioji visuomenė jį pažįsta, kaip autorių, ypač žemaitijos kryžių, kopytėlių ir papročių publicistą, kaip nepaprasto nagingumo "dievdirbį" (medžio drožiniai) ir kaip visuomenininką, skautą. Prof. Ign. Končius nuo 1923 metų yra parašęs apie tuziną knygų, apie pustuzinį vertimų ir daugybę straipsnių. Sava skriaudžia tas, kas dar neskaitė jo 1961 metais išleistų (Nidos leidykla, Londone) dviejų tomų "Žemaičių šnekos". Tai mūsų literatūros nepaprastas perlas.

Lietuvos Nepriklausomybės Akto
signatarui

ir ALIAS garbės nariui

PROF. STEPONUI KAIRIUI

mirus, užuojautą reiškia Jo giminėms ir artimiesiems

ALIAS New York skyrius

Mūsų skyriaus nariui

ARCHITEKTUI VLADUI ŠVIPUI

mirus, užuojautą reiškia Jo žmonai, dukroms ir giminėms

ALIAS New York skyrius

Šio minėjimo metu buvo pristatyta dar viena, tik ką išėjusi, profesoriaus knyga "Žemaičių kryžiai ir kopytėlės" (Tėviškėlė, Chicago). Tai medžiaga, kuria autorius pradėjo domėtis ir rinkti Lietuvoje jau nuo 1912 metų. Per 200 dalyvių turėjo progos pamatyti jubilato raštų ir medžio drožinių parodėlę.

Minėjimą surengė Akademjinis Skautų Sąjūdis. Programai vadovavo inž. Eugenijus Vilkas. Jubiliatą sveikino žodžiu ir raštu. Jo plačią veiklą apibūdino daugelis organizacijų atstovų, draugų, bendradarbių ir mokinių. ALIAS Chicagos sk. vardu sveikino Kostas Burba.

Prof. Končius gyvena pas sūnų Liudą, Worcesterį, o čia jis apsistojo pas sūnų Vytautą. Be kita, minėjimą pajvairino 17 metų Mykolas Drunga, pianiną paskambindamas Bela Bartok ir M. K. Čiurlionio etiudus.

K. B-a

● **IZIDORIUS BARTKUS** šiomis dienomis išsikėlė į San Francisco, Calif., dirbti pas Bechtel, Research skyriuje. Kol. Iz. Bartkus Chicagoje išdirbo 14 metų Sargent & Lundy bendrovėje prie didelių garo jėgainių elektrinės dalies projektavimo. Chicagos skyrius netenka aktyvaus nario ir prisiekusio mūsų balių ir iškylų filmuotojo.

● **TRADICINIS INŽINIERIŲ BALIUS** š.m. sausio 30 d. Drake viešbutyje praėjo, kaip visuomet, sėkmingai. Jame gausiai dalyvavo ir plačioji visuomenė.

TECHNIKOS ŽODŽIO PRANEŠIMAI

—Š.m. sausio 16 d. įvyko TŽ red. kolegijos, adm. ir atstovų pasitarimas. Aptarti sekančių TŽ numerių reikalai.

Mieli bendradarbiai prašomi įsidėmėti, kad sekančioms TŽ numeriams straipsnių siuntimo terminai yra šie: TŽ nr. 2 — iki kovo 1 d.; TŽ nr. — iki balandžio 15 d.; TŽ nr. 4 — iki birželio 1 d.; TŽ nr. 5 iki liepos 15 d.; TŽ nr. 6 — iki spalio 1 d.; TŽ nr 1, 1966 metams — iki 1965 m. lapkričio 15 d.

Artėjant sąjungos suvažiavimui, Bostone, visi prašomi iš anksto pasisakyti suvažiavimo bei kitais sąjungos, ar skyrių veiklos reikalais.

KALIFORNIA

LOS ANGELES TECHNOLOGAI

1964 m. gruodžio 4 d. įvyko rudeninis subuvinimas Lietuvių Tautiniuose Namuose. Be naujų akademikų pristatymo ir visų susipažinimo, įvyko diskusijos profesiniais ir ALIAS organizaciniais klausimais. Perskaitytas ir diskutuotas ALIAS Centro Valdybos pirm. Č. Stanulio laiškas, kviečiantis Los Angeles Technologus įsijungti į JAV lietuvių inžinierių ir architektų šeimą. Taip pat buvo paliesti ir "Technikos žodžio" redakto. G. Lazausko prašomieji žodžiai: bendradarbiauti savame žurnale, kad jis būtų įdomus visiems.

Po diskusijų buvo aeronautikos inž. V. Vidugirio paskaita apie raketų išsivystymą, pavaizduojant filmu. Inž. Vytautas Vidugiris yra projekto inžinierius Gemini programos grupėje Airesearch Manufacturing Co., the Garrett Corp.



Los Angeles Technologų arbetėlė

Los Angeles Technologų Valdyba:

(iš k. į d.) inž. Žibutė Brinkienė ir Jura Jodelienė — v-bos narės; inž. A. Kazakevičius vicepirm. finansų reikalams; arch. Edmundas Arbas — pirmininkas; inž. Stasys Kungys.



Subuvimas praėjo rimtoje ir draugiškoje nuotaikoje. Baigta užkandžiais ir linksmaja dalimi.

Dauguma technologų yra įsijungę į Los Angeles lietuvių kultūrinį ir visuomeninį gyvenimą: inž. Žibutė Brinkienė yra ALTo Rezoliucijų Komitete, Fronto Bičiulių, Technologų ir meno ansamblių valdybose; inž. R. Bureika — ALTo Rezoliucijų Komiteto Organizacinio skyr. pirm., inž. B. Čiurlionis — L.A. ALTo pirm. ir Fronto Bičiulių valdyboje; inž. R. Dabšys — Liet. B-nės Tarybos narys ir Skautų Tunte, inž. J. Jodelė — Ateitininkų Sendraugių L.A. pirm. ir Rezoliucijų Komitete, inž. A. Kazakevičius — Skautų ir Technologų valdybose, inž. St. Kungys — Bendruomenės, ALTo, Technologų ir Fronto Bičiulių valdybose, inž. Julius Raulinaitis — Ateitininkų Sendraugių valdyboje ir t.t.

Los Angeles Technologų Valdybos adresas: 306—22 Street, Santa Monica, California 90402. E.A.

Pasisakymų tribūna

GLAUDŽIAU

JUNKIMĖS APIE TECHNIKOS ŽODĮ!

Mūsų sąjunga įsteigta subūrimui visų šioje Geležinės Uždangos pusėje esančių lietuvių technikos darbuotojų į vieną šeimą, kad ji didesniu svoriu galėtų pasireikšti ir prisidėti prie visų lietuvių pastangų tėvynės laisvinimo ir lietuviybės stiprinimo veikloje.

Tam tikslui jau keturioliktį metą leidžiamas gražiai iliustruotas sąjungos organas — Technikos žodis. Žurnalo leidimo našta tenka ALIAS Čikagos skyriaus spaudos sekcijai.

TECHNIKOS ŽODIS
THE ENGINEERING WORD

c/o S. D i r m a n t a s
6616 So. Washtenaw Ave.
Chicago Ill. 60629, USA
Postmaster:
Return Postage Guaranteed

BULK RATE
U. S. Postage
PAID
CHICAGO, ILL.
Permit No. 7652

Žurnale atspindi lietuvių inžinierių gyvenimas ir darbai, tiek visuomeninėje, tiek ir gyvenamo krašto technikos srityje. Tai vienintėlis ryšys tarp įvairiuose pasaulio kraštuose išsisklaidžiusių lietuvių inžinierių.

Tačiau pasitaiko dar kolegų, kurie nesupranta, kad tokiai plačiai organizacijai, kaip mūsų inžinierių ir architektų sąjunga, be savo spausdinto žodžio būtų neįmanoma savo narių apjungti ir juos nukreipti į vieną tikslą, kad mūsų organizacijai spaudos organas yra didelės reikšmės veiksnys. Nepaisant to, kai kas ironiškai pasako, kad, esą, inžinieriai tradicinius balius moka suruošti ir be Technikos Žodžio ir t. t.

Atrodo, kad panaši nuomonė vyrauja Kanadoje gausiausiame PLIAS Toronto skyriuje, kuriame yra apie 60 registruotų inžinierių ir architektų. Technikos Žodis visą laiką buvo siuntinėjamas visiems to skyriaus nariams. Visi jį skaitė, kol nereikėjo atsilyginti. Šiais metais paprašius atsilyginti, daug kas, rimčiau nepagalvojęs, atsisakė jį prenumeruoti. Dar skaudžiau, kai taip pasielgė net kai kurie valdybos nariai. (? Red.)

Tuo tarpu dabartinė skyriaus valdyba skelbia "šio sezono" veiklos planus: suburti Toronto inžinierius ir architektus, paskirstyti pilną lietuviybės tikslams. Tai geri norai, bet ar įmanoma tai įvykdyti, jeigu tie patys inžinieriai nesiburia apie savo sąjungos organą, ignoruoja patį reikšmingiausią mūsų ryšininką — Technikos Žodį.

Išsiskyrimas iš visuomenės ir tolinimasis nuo savo sąjungos bendro spaudos organo yra mūsų sąjungos veiklai labai kenksmingas, juo labiau tam pačiam skyriui, kuriam turėtų rūpėti ne tik siaura parapijinė veikla, bet ir visos plačiosios sąjungos. Tokia separatinė veikla neveda prie jungimo, bet tik parodo mūsų organizuotumo siaurą supratimą.

Ir nenuostabu, kad šiandien retai pamatysi inžinierių kitose organizacijose ir jų parengimuose, ypač kur reikia duoti pinigų. Išimtis sudaro tik palyginamai mažas būrelis narių, kurie su pasišventimu dirba kitose organizacijose arba savo aukomis remia lietuviškuosius reikalus. Tenka pasidžiaugti, kad gerą veiklos pavyzdį rodo Ottawos PLIAS skyrius. Būtų laikas rimčiau pagalvoti ir jo pavyzdžiu pasekti.

P. Lelis

REDAKCIJOS PRIERASAS:

Autorius šiuo pačiu reikalu yra pasisakęs ir Kanados bendrojoje spaudoje. Jo pasisakymą Technikos Žodyje, gal ir prieš autoriaus norą, žymiai švelnino, nes mums svarbu tik principinis, pasisakymas.

Žinoma, skeptikų visuomet atsiranda. Tenka tik pasidžiaugti, kad bendrai tokių pasitaiko tik vienas kitas, kas laisvoje spaudoje yra visai natūralu. Dėl to nereikėtų nieko ir kaltinti, tik šaltai ir nuosekliai iširti tas priežastis, dėl ko taip yra. Gal dėl jų pačių nesusipratimo — nepilno bendrosios lietuviškos veiklos įvertinimo, gal iš dalies ir dėl pačio TŽ kaltės, gal dėl sąjungos bei skyrių veiklos netobulumų ar kt?

Technikos Žodžio, kurio bendradarbiai — straipsnių autoriai ir leidėjai iš pasišventimo aukoja spaudos darbui savo brangų laisvalaikį, yra nuoširdžiausias tikslas — visus kolegas jungti ir visų bendra talka būti tuo svarbiuoju visos sąjungos ryšininku ir veiklos reiškeju.

Šia proga, atsižvelgiant į P. Lelio pateiktus svarius argumentus, tenka visus kolegas dar kartą paprašyti, kiek aplinkybės leidžia, glaudžiau jungtis apie Technikos Žodį, daugiau jame bendradarbiauti, būti jo skaitytojais ir visa tai draugiškai paraginti kitus kolegas. Tai yra mūsų visų pareiga, savaime išplaukianti iš mūsų lietuviškosios sąžinės bei mūsų profesinio organizuotumo supratimo.

ADMINISTRACIJOS PRANEŠIMAI

Technikos Žodį parėmė: ALIAS New Yorko Skyrius 50 dol. Už paramą nuoširdžiai dėkojame.

Pranešame, kad bereikalingo darbo ir išlaidų sumąžinimui, administracija siuntinėdama kvitus laiky-sis sekancios tvarkos:

Kvitai bus siuntinėjami tik jų paprašiusiems ar sumokėjusiems grynais pinigais.

Mokantiems čekiais ar perlaidomis, kvitai nebus siuntinėjami, bet antroje čekio pusėje, bus žymimas kvito numeris ir metai už kuriuos prenumerata apmokėta, kad mokėtojas galėtų patikrinti administracijos įrašus.